

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2018. október–november

FÖLDES László **HOBO**
KÁVÁSI Klára
RÁCZ József

Hé, Magyar Joe!

Színházi szerelmek

Németh Antal és a Nemzeti

novemberi műsorral, előadás- és programajánlóval

Duncan és Beregi – egy szenvedélyes szerelem • **Legyen (új) Nemzeti Színház!** – Sirató Ildikó nemzetiszínház-kalauza • **Nézőpontok** – Végh Alpár Sándor, Osztovits Ágnes • **Előadás-ajánlók** – Szentivánéji álom, Körhinta, Szenvedély, Galilei élete, Az ügynök halála, Az ember tragédiája •

Könyv – Csíksomlyói passió • **Új generáció** – Szép Domán, Mészáros Martin, Nagy Márk, Herczegh Péter •

Turné – Belgrád, Moszkva, Kolozsvár, Szatmárnémeti

A TRAGÉDIA SZOLGÁLATÁBAN „Nemcsak jelképesen, átvitt értelemben, de konkrétan, közvetlenül is azt kell vallanom, hogy valójában három magyar klasszikus volt a színházi tudományokban vezetőm és mesterem: a színészi felfogás és játék terén a *Bánk bán*, a képzelet legköltoőbb játékait a néha durván reális színpadra kényszerítő és az álmok szubtilitásának szférájába emelő *Csongor és Tünde*, végül mindkettőt együtt képviselő, legnagyobb tanítómként a madáchi *Tragédia*” – olvasható Németh Antal visszaemlékezésében: *Egy emberöltő Az ember tragédiája szolgálatában*. A nagy és látványos előadás mellett elkészíti a mű kamaraszínházi változatát, színre viszi a frankfurti és a hamburgi Schauspielhausban, két rádiójátékot is rendez, filmet is készít Madáchról *Egy ember tragédiája* címmel. Nem valósulhat meg a magyar, német, olasz koprodukcióban tervezett monumentális *Tragédia*-film, amelyben az összes magyar színész játszott volna, „*hogya a film a korszak színházművészetének teljes enciklopédiája maradhasson akkor is, amikor más szempontból talán elavul*”.

A képen: *Az ember tragédiája*, Londoni színpad. Rendező: Németh Antal | fotó: Vajda M. Pál, OSZK

Németh Antal

Lélek és szellemiség

A Nemzeti Színház sohasem volt csak színház. Az öncélú teatralitás mindig idegen volt a magyar lélektől. Megtagadnók a magyar színháztörténelmi múltját és félreismernők a magyarság tragikus jelenét, ha csak l'art pour l'art színháziasságot követelnénk a Nemzeti Színháztól. (...)

A Nemzeti Színház túllépve az öncélú teatralitást, az önmagát kellett rivalda fényéből igyekez- zék a magyarság számára az önmagára találás útjait megvilágítani. Sugározza be fénye a magyar lélek rögzös országútját és vesse világát idegen földeknek magyar lelket megtermékenyítő szép- ségre. Ezt azonban csak úgy teheti, ha előbb leszámol jelszóként hirdetett előítéletekkel.

A Nemzeti Színház misszióját csupán akkor tudja betölteni és e hivatásának élni, ha a magyar közönséggel együtt él és dolgozik. Ezért nem lehet a Nemzeti Színház templom, ahol a prédikáló papnak mindegy, hogy vajjon öten vagy ötszázan hallgatják-e, csupán a színvonal legyen magas. Nem lehet ilyen templom, mert a színház közönség nélkül nem színház. Sohasem is volt az. Születése első pillanatától kezdve társas tett, szociális intézmény. (...) Aristoteles azon meg- állapítása óta, hogy a színház alapvető eleme épp a közönség, két és félezer év színháztörténelmi tanulságai intenek arra, hogy a színház egész működését az egyetemes emberi és a sajátosabb nemzeti szempontok mellett, a kor lelkét jelentő közönség szellemiségével is összhangba kell hozni.

A nemzet színháza akkor és csak akkor teljesítheti nemzeti misszióját, kulturális szolgálatot (...) ha a tömegek tízezrei meghallják a nemzet problémáival vívódó író szavát, ha a nép a drámai játék forrásában a maga életének vergődését ismeri fel, ha az író, rendező, színész együttes alkotásában, e poétai szent örületben született új művészetben a közönség felismeri a maga gyöt- rődését és vágyódását a tisztább, mosolygóbb jövő felé.

A nemzet színháza lélek és szellemiség. Spirituális vár, melyet nemzedékek építettek, építenek, s amely nem készül el soha, mert maga az örökké fejlődő élet.

Németh Antal 1935 és 44 között a Nemzeti Színház igazgatója volt.

A Nemzeti Színház hivatása című írás

A százéves Nemzeti Színház kötetben jelent meg 1937-ben.

8

BLUES, BÁNAT...

„A Hé, Magyar Joe! a lelkiismeret-furdalásról szól és arról, hogy ha elkövettünk valamit, azért vállalnunk kell a felelősséget. És ő vállalja. Feladja magát, leüli a büntetését, majd kijön a börtönből, és itt találja magát a mai Magyarországon.” (Földes László *Hobo*)

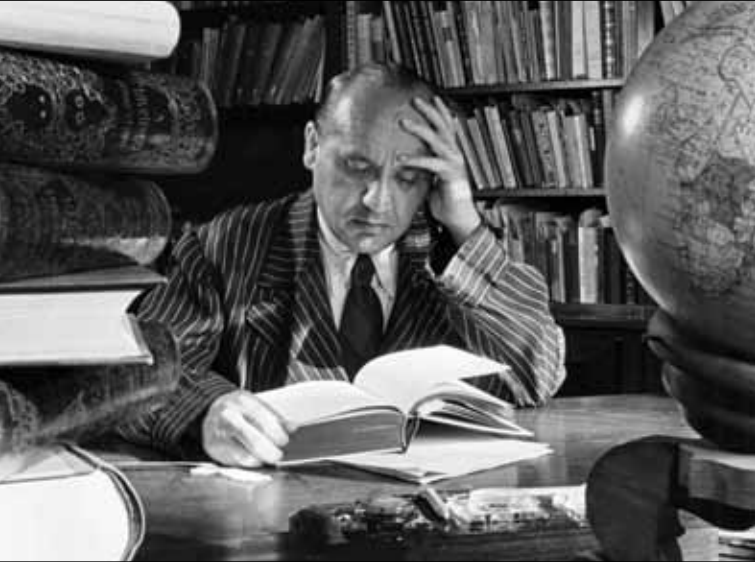

10

MASZK

A MASZK MÖGÖTT

„Néha nagyon keskeny mezsgyén, vékony szálon egyensúlyozunk a jó és a rossz döntések között. Azt sem lehet előre tudni, mikor szakad el a húr, mi az az utolsó csepp, amittől betelik a pohár. A Hobo-darab Joe-ja szörnyű bűnt követ el, amikor megöli az asszonyt, akit szeret, aki megcsalja, becsapja őt.” (Rácz József)

22

MŰVÉSZ ÉS TUDÓS

„Németh Antal egyrészt szabad kezet kap, másrészt a fiatalság vakmerőségével mindent meg is mer lépni. Megújítja a társulatot, és elképzelései megvalósítása érdekében az első két évben rengeteget rendez, évi nyolctíz előadást is.” (Kávási Klára)

41

SZÍNHÁZI SZERELEM

A nagyközönség csak 1927-ben, Isidora Duncan tragikus halála után, a New Yorkban kiadott *My Life* című emlékezéséből értesült arról, hogy 1902-ben halálosan beleszeretett egy magyar színészbe, Beregi Oszkárba. (Gajdó Tamás írása)

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja 2018. október–november

Ingyenes időszaki kiadvány
VI. évfolyam, 2. szám

Főszerkesztő:
Kornya István

A szerkesztő munkatársa:
Görömbölyi László

Fotó:
Eöri Szabó Zsolt

Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:
Vidnyánszky Attila vezérigazgató

Arculat: Kónya Ábel
Korrektúra: Lukácsy György

Címlap:
Bordás Roland, Tóth László, Kristán Attila,
Vas Judit Gigi, Rácz József az Álomgyár című
előadásban (fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Jegypénztár
1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitvatartás:
Hétköznap 10-18 óra, hétvégén 14-18 óra között,
illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás,
vasárnap zárva.

Jegyiroda
1061 Budapest, Andrassy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitvatartás:
Hétköznap 10 és 18 óra között.
jegyrendelés: jegy@nemzetiszinhas.hu

www.nemzetiszinhas.hu

Nyomdai előkészítés:
Inform-Line Stúdió Bt.

Nyomda:
Crew Kft.

Megjelenik 10 000 példányban
Médiaajánlat: 30/508-4711
Lapzártá: 2018. október 16.

Az Isten ostora, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A föltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok
című előadások támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.

6

15

20

24

38

50

Premier

Hé, magyar joe!

6
8 Találkozás a zenével
Blues, bánat és szomorú
szeretet // Földes László Hobo

Premier-portré

10 Maszk van a maszk mögött is //
Rácz József

Premiergaléria

16 Caligula helytartója

Nézőpont

18 Végh Alpár Sándor: Exportdarab
19 Osztoivits Ágnes: Mi az a szeretet?

Premiergaléria

20 Álomgyár (Dreamworks)

Fókusz • Németh Antal

22 Művész és tudós // Kávási Klára
26 Németh Tragédiái – Hamburg,
Budapest, Frankfurt, Bern

Előadás-ajánló

28 Szentivánéji álom, Körhinta,
Szenvedély, Galilei élete,
Az ügynök halála

35 Színháztörténet –
180/15

Sirató Ildikó:
Legyen (új) Nemzeti Színház!

40 Ifjúsági programok

Színházi szerelmek

41 „Szép volt a tavasz Budapesten”
// Isadora Duncan, Beregi Oszkár

Könyv

44 Csíksomlyói passió

Új generáció

46 Most szerződtek // Szép Domán,
Mészáros Martin, Nagy Márk,
Herczegh Péter

Turné

48 Négy előadás négy városban
– Moszkva, Belgrád, Kolozsvár,
Szatmárnémeti

Plakátfotózás

50 Így készült

51 A Nemzeti Színház hírei

52 Programajánló

54 Váltson bérletet!

56 Havi műsor: november

Folyóirat

58 Szenáriúm – október

Földes László Hobo

Hé, Magyar Joe!

Játsszák: FÖLDES LÁSZLÓ HOBÓ, RÁCZ JÓZSEF

Zenészek: Gál István, Igali Csanád, Kiss Zoltán, Pengő Csaba

Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

PREMIER: november 17. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

TALÁLKOZÁS A ZENÉVEL

*A csapatban centert játszott,
Ha a meccsen rügött egy gólt,
Nézte az üres lelátót,
De az apja sosem ült ott,
Három tárgyból is megbukott,
De este edzett, reggel futott.
Így lett ifiválogatott.
Akit itt senki sem támogatott.*

*Kupcsulik volt az edzője,
Ő vitte le a bluesklubba,
Abol először egy téli este,
Hallgatta végig remegve,
A bíres "Hey Joe" balladát,
Amitől a szíve megállt:
„Lelövöm az asszonyt, lelövöm őt,
Az ágyban beverőt.”*

*JÓZSEFNEK SZÜLETETT,
JÓSKÁNAK NEM VOLT JÓ,
NEM LEHETT JOCI,
NEM LEHETETT JOCÓ,
A BLUESTÓL KAPTA A NEVET,
HÁTEZÉRT LETT (Ő A) MAGYAR JOE.*

*És ezután szombatonként,
Odaszokott a zenéért,
Nem akart se rázni, inni,
Csak a bluest magába szívni,
Még nem tudta azt, hogy ki lesz,
S a meséből valóság lesz,
És ahogy a dalban történt,
Ő is megszegi a törvényt.*

*JÓZSEFNEK SZÜLETETT,
JÓSKÁNAK NEM VOLT JÓ,
NEM LEHETT JOCI,
NEM LEHETETT JOCÓ,
A BLUESTÓL KAPTA A NEVET,
HÁTEZÉRT LETT (Ő A) MAGYAR JOE.*

PREMIER • HÉ, MAGYAR JOE!

| fotó: Földes Borbála | smink: Kátai-Pál Edina

„A Hé, Magyar Joe! a lelkiismeret-furdalásról szól és arról, hogy ha elkövettünk valamit, azért vállalnunk kell a felelősséget. És ő vállalja. Feladja magát, leüli a büntetését, majd kijön a börtönből, és itt találja magát a mai Magyarországon.”

BLUES, BÁNAT ÉS SZOMORÚ SZERETET

Földes László Hobo az ördögről, a tettekért vállalt felelősségről, a blues igazságáról és a mai Magyarországról

Mi történne a mára klasszikussá vált Jimi Hendrix-nóta főhőisével, ha a mai Magyarországon élne? Földes László Hobo erről készít dupla nagylemezt Hé, Magyar Joe! címmel, a történet alapján pedig Vidnyánszky Attila rendez előadást.

Néhány sor és pár akkord – mégis mi a *Hey Joe* című szám titka?

– Ez nem néger blues, fehér ember írta 1962-ben. Sokan feldolgozták, például a Deep Purple, a Led Zeppelin vagy a ZZ Top is, de azt a mélységet, amit Jimi Hendrix belevitt 1967-ben, egyik sem érte el. Nem sokkal utána Radics Béla is elénekelt. Annyit értettem csak belőle, hogy „jön a hóhér” (The hangman goes now...), meg hogy „lelövöm” (I shoot...), de nagyon tetszett. Lefordítottam, és pár év múlva, 1978-ban elkezdtük magyarul játszani.

Hogyan lett ebből duett?

– Amikor csatlakozott hozzánk Deák Bill Gyula, átírtam a dalt kétszereplős számmá, ami már eléggé eltávolodott az eredeti nótától szövegében, szerkezetében is. Bár magyarul játszottuk Angliában és Hollandiában a Jimi Hendrix-fesztiválokon tomboló siker volt. Bill volt Joe és én az ördög.

Mit jelentett ez a dal akkor?

– Arra adott lehetőséget, hogy a Hobo Blues Band előadásain a Billel való közös éneklés működjön. Több emblemikus számot játszottunk együtt, aminek mind baromi jó szövege volt: pimasz szexuális humor vagy társadalomkritika. Számomra Jimi Hendrix előadása azért vált el élesen a többitől, mert meglebegtette ezt a kissé önironikus, macsó szálát: „rajtakaptam az asszonyt”. Ezt a zene emelte meg, amit hoztatt, míg a többiek előadásából nem jött ki semmi, csak a nosztalgia.

Negyven éve játssza: azóta sem kopott meg a dal varázsa?

– Olyannyira nem, hogy a mostani lemez is ebből született. Írtam a dalból egy új változatot, amelyben Joe önmagával viaskodik, magyarázza, miért ölte meg a feleségét. Ma is annyira él bennem a szám, hogy amikor eszembe jutott az alapötlet – amely szerint, ha nekem lehet amerikai nevem, a Hobo, akkor Joe is lehet magyar –, öt perc alatt leírtam az

első 21 tétel címét. Tudtam, hogy benne kell lennie az eredeti dalnak is, hiszen Magyar József úgy lesz Joe, hogy 14 évesen meghallja ezt a számot. Hogy miért tetszett meg neki, azt balgaság lenne megmagyarázni, de voltak olyan előzmények, amelyekre ez lehetett a reakció. Az apja például verte, meg akart szökni otthonról. Ez az egész szökés... Vannak analógiák, de ezt hagyjuk.

Miért hagyjuk?

– Mert ez Joe-ról szól, és nem rólam. Ő egy alacsony, köpcös pasi, aki vilamosvezető – nem egy vadállat bluesénekes. Szóval meghallja ezt a dalt, amiről tudtam, hogy nem lehet olyan, mint Jimi Hendrixé, és főleg nem lehet olyan, mint a Hobo Blues Bandé. Itt, amikor a gitár jönne, hogy *dödéjdödéj bumm*, helyette válasz érkezik az előző sorra: „Hé, Joe, kezedben a fegyverrel mondd, hova mész” – „Azt bittem, a puska jobb lesz, mint a kés”. Így vívódik magában, belső dialógus zajlik. Az egész mű a lelkiismeret-furdalásról szól és arról, hogy ha elkövettünk valamit, azért vállalnunk kell a felelősséget. És ő vállalja. Feladja magát, leüli a büntetését, majd kijön a börtönből, és itt találja magát a mai Magyarországon.

Hogy lesz ebből előadás?

– A dalszövegeket, amelyek kronologikus történetté állnak össze, megmutattam Vidnyánszky Attilának, aki azt mondta, csináljunk belőle darabot. Rácz József lesz ismét a partnerem, aki zseniális volt *A Gulag virágai* című előadásban, különösen, amikor a *Hajmási Pétert* énekelte, mint Lenin. Még mindig vigyáznom kell, ha játszunk az előadást, hogy ne röhögjek fel. Most neki lesz nehezebb, mert zenekarral kell játszania, amiben én otthon vagyok – nekem meg végre nem díszletek között kell vergődnöm. Nem hangzik el a lemez összes száma, a szövegek olykor csak prózában jelennek meg. Olyan műhelymunkában készült a lemez, ami átfolyt a színházi próbákba: módosíthattunk az elkészült anyagon úgy, hogy összeérjen a zene és a szöveg a darabbal.

Komoly zenekari kíséret lesz, a lemez hangzása pedig egészen mai.

Miközben feltehetjük a kérdést, hogy a blues mint műfaj milyen helyet is foglal el a mai világban.

– Ez akusztikus blues, nem olyan zúzó, mint a Hobo Blues Band volt, de dögös. Kezdetben az amerikai fekete közösség elbeszélő bluest játszott: ez volt az egyetlen kulturális lehetőségük a 19. század végén. Ezekből a dalokból merített Jimi Hendrix vagy a Rolling Stones is. A blueshoz igazi előadói hitelesség kell, hiszen egyszerűségében kell elfogadtatni ezt a zenét, és magunkból kell hozzátennünk azt, amik vagyunk – nekünk, fehér európaiaknak is. Magyarországon Deák Bill Gyulától és tőlem még elfogadják a bluest. És végtelenül keserű látni, hogy senki nem jön utánunk. A mai magyar könnyűzene nem szól semmiről, de ezt nem gúnyból, hanem szomorúságból mondom, mert ők bizonyos értelemben nem is tehetnek róla. Nem várhatjuk, hogy abból, amibe születtek, amiben élnek, amiből építkeznek, blues nőjön ki.

A dalok zenéjét fiatalok szerezték: Igali Csanád, Kiss Zoltán és Pengő Csaba. Ők értik a bluest?

– Igen, és tudja miért? Mert bedőltek nekem. Érzik, hogy itt valami másról van szó.

A Hobo–Deák Bill-nemzedékkel ki fog halni ez a műfaj?

– Igen. A közönség káprázatos, még a legfiatalabbak közül is sokan kívülről fűjják a nótáinkat a koncerteken, tehát amit csinálunk, úgy látom, túlél minket. És nem azért, mert a rádiók és a televíziók annyit játszanak, hanem mert családon belül, apáról fiúra szállnak a dalok. Ennek fő oka az, hogy amit csinálunk, az mondanivalójában és stílusában ugyanolyan ellenkulturális ma is, mint amilyen a szocializmusban politikailag volt.

Vidnyánszky Attila érti a bluest?

– Ismeri az egész munkásságomat. Érez valamit bennem, vagy lát valamilyennek – amit sosem kérdeztem meg tőle –, és meg tudja teremteni azt a környezetet a színházban, amiben el tudom mondani azt, amit akarok. Ez nélküli a színházi rendezés munkamódszerét, mert azt nem ismerem, nem is vagyok alkalmas rá.

Raérosíthat a rendezés a személyes szála? Hiszen itt megy az önélet-rajzi estje is, visszaköszönő motívumokkal.

– A *Halj meg és nagy leszel!* című előadásban a saját tapasztalataimon át jelenik meg az 1945 utáni kor, a *Hé, Magyar Joe!* esetében viszont inkább olyan módosításokat javasolt Attila, amelyek a személyestől az általános felé vitték a művet. Ez nagy segítség volt, mert tényleg Joe történetét írtam meg, csak belekeveredett egy-két személyes dolog is. Ezt lehetett általános érvényűvé tenni, és ezt ő vette észre.

Amikor kijön Joe a börtönből, milyen Magyarországgal szembesül?

– Ez kulcsdal az albumon, „kiszól” belőle. Kijön a pasi és azt kérdezi: *„Kezdek újra mindent? Vár az új élet? / Kemény volt bent, de kint jobban felek.”* Súlyos kritika hangzik el a mai állapotokról a celebtől a pártokig. Van benne bankár, színész, újságíró... *„Újabb mutáns született, / nincs fája, bite, neme, / celebnek hívják és övé a világ, / legyen az film, színház vagy az alávaló világ.”* Szerencsére nemcsak azt írhatom le, amit gondolok, hanem azt is, amit érzek: bánatot, szomorú szeretetet, mert ezt, sajnos, ma így látom.

SÜMEGI NOÉMI

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

A Caligula helytartójában

MASZK VAN A MASZK MÖGÖTT IS

Rácz József életről és halálról, könyvekről, blueszenéről, barátságról, szerepjátékokról

Volt már költő – lánglelkű, szigorú és küldeteses, kissé ütődöttnek tűnő postás és klasszikus félbolond, mesehős és legendás teátrista, nemes úr és népi hős, valamint Sztálin, Lenin, Gagarin, és még sokan mások. Halott is volt a színpadon, de gyilkos még nem. A Földes László Hobo Hé, Magyar Joe! című lemezének dalaira épülő színpadi játékban ő játssza Joe szerepét. De tekinthetjük a Jimi Hendrix-dalból ismert Joe magyar változatának is: Joe, aki megölte az asszonyt!

Volt már rendőrségi kihallgatáson?

– Nem... Azt hiszem, nem.

Pedig talán most, Joe szerepében megkönnyítené a helyzetét a rendőrségi eljárás emléke! Pláne egy kis fogda...

– Börtönben voltam már! Mispál Attila *Méhek tánca* című filmjéhez készültek felvételek a debreceni börtönben. De erre szokták azt mondani, hogy egy színésznek nem kell ahhoz ölnie, hogy eljátszhassa a gyilkos szerepét. Az persze nem árt, ha éppen mondjuk focistát játszik a színpadon, és egyébként is jól kezeli a labdát.

Tehát azt még nem tapasztalta, milyen is az, ha úgy néznek az emberre, mint egy bűnözőre?!

– Azt megéltem én már néhányszor, milyen az, mikor úgy beszélnek az emberrel, mintha valami gazember vagy alacsonyabb rendű lény lenne.

Amióta ingázom Ukrajna és Magyarország, Beregszász, a szülőfalum Bene és Budapest között, számtalanszor mentem már át a határon, és bizony sokszor előfordult, hogy rendesen meggyakorlatoztattak. Olyan is volt, hogy hátra küldtek a kukához, hogy ott vározzak. Gyakran járunk haza Benébe édesanyámhoz. Nekem még mindig összeszűkül a gyomrom, ha közelítünk az ukrán határhoz, Jutka, a párom is szorong. Ő Magyarországon született, itt nőtt fel. Szerencsére a kislányunk, Léna tudomást sem vesz a határról, legfeljebb unja a várakozást.

De rendőrségi ügye nem volt?

– Dehogynem! Elmesélem. Késő este egy előadás után mentem hazafelé Kőbányára. A 9-es buszon volt egy fiatalember, aki érdeklődött az utasoktól, merre van a vasútállomás. Meglehetősen ittasnak tűnt. Hirtelen leszállt, én megláttam, hogy otfelejtette a hátizsákját. A következő megállónál leszálltam, rohantam vissza, de már sehol sem találtam. A Szent László-templomnál találtam egy polgárőrt, ő elküldött a rendőrségre, ott aztán várokoztam még háromnegyedórát. Közben hazatelefonáltam, hogy ne idegeskedjenek. Jól megnyugtattam őket, hogy a rendőrségen vagyok! Majd következett a jegyzőkönyvfelvétel, végül kinyitották a hátizsákot – néhány használt ruhán, törölközőn kívül nem volt benne semmi különös. Szerencsére nem úgy néztek rám, mint egy bűnözőre, legfeljebb, mint egy balekra...

Az új Hobo-darab, a *Hé, Magyar Joe!* viszont kemény feladat. Kénytelen átgondolni, elhíttetni, átélni a bűnöző szerepét!

– Voltam én már halott is! Azt sem könnyű átélni!

Elég abszurd: a megélt halál!

– Többször fel is akasztottak már. A *Zoltán újrateremtve* című előadásokon pedig majd' fél órát fekszem a lezárt koporsóban. Nem kívánom senkinek. Ilyenkor aztán mindenféle észbe jut az embernek az életéről, a visszafordíthatatlan helyzetekről, az elhibázott döntéseiről...

Gondolom, a bűnről, a bűnbánatról, a bűnbocsánatról nem a színpadon kezdett először gondolkodni!

– Nem először gondolkodom a bűnökön és a bűnbocsánaton. Katolikus családban nőttem fel. Abban az időben iskolai hittan ugyan nem volt, de természetesen jártunk templomba, megtartottuk az ünnepeket. Megkereszteltek, elsőáldozó voltam, bér mátkoztam... Egy időben pap akartam lenni, de lehet, hogy a szertartás teatralitása fogott meg, és már abban az érdeklődésemben is benne volt a színjáték iránti

vonзалom. Azóta voltam már pap is – a színpadon. De szinte minden szerep kapcsán felvetődik: mikor döntünk helyesen?! Hol a határ a jó és a rossz között? Ki hogy képzelet és képviseli a maga igazát? Itt van például Gyuri postás az Örökény-darabban. Ő ugyan szabályt szeg, amikor nem kézbesít bizonyos leveleket, de így megkíméli Tótkát is a rossz hírektől. Ennél sokkal súlyosabb Júdás története a *Csiksomlyói passió*ban. A nagy dilemma, hogy miért lesz áruló, miért adja a katonák kezére Jézust?! Júdás – rádöbbenve tettének következményére – öngyilkos lesz. Szerencsétlen nem bírta elviselni a bűntudatot. Igaz, a bibliai történetben – Krisztus halálának és feltámadásának köszönhetően – benne van a megváltás, a kegyelem lehetősége és reménye is.

„Megölöm az asszonyt” – éneklí Joe. Készül a gyilkosságra. Az előre megfontolt szándék súlyosbító körülmény!

– Előre megfontolt szándék?! Nem tudom... Benne van ebben a töprengés, a tépelődés, a hirtelen felindulás is. Néha nagyon keskeny mezsgyén, vékony szálon egyensúlyozunk a jó és a rossz döntések között. Azt sem lehet előre tudni, mikor szakad el a húr, mi az az utolsó csepp, amitől betelik a pohár. A Hobo-darab Joe-ja szörnyű bűnt követ el, amikor megöli az asszonyt, akit szeret, aki megcsalja, becsapja őt, aki megszegi ígéretét. Szegény Joe nem tud a bűntudattól szabadulni – mindegy, hogy hol él tovább, a börtönben vagy bárhol a világon. Nem a börtön és nem is a nyomozás, a rendőrségi eljárás viseli meg ezt a színpadon ábrázolt embert.

Nézzük ismét a játszó személyt! Kérem, válaszoljon arra a kérdésre, mit csinált 2002. március 15-én?!

– Olyan ez most, mint egy kihallgatás! Szerencsére erre pontosan emlékszem! Beregszászban Szűcs Nelliéknél néztem a tévéközvetítést a budapesti Nemzeti Színház megnyitó előadásáról.

Gondolt akkor arra, hogy valaha tagja lesz ennek a színháznak?

– Nem emlékszem, hogy éppen arra gondoltam volna 2002. március 15-én, hogy egyszer társulati tag lehetnék a Nemzeti Színházban. De nagy esemény volt ez számunkra, különösen mert két beregszászi

kollégánk, Kristán Attila és Varga József is kapott szerepet az akkori *Tragédia*-előadásban. Nem sokkal később, talán még abban az évben rendezte itt, a Nemzetiben Vidnyánszky Attila a *Bánk bánt*, és annak köszönhetően nagyon hamar én is szerepelhettem az új Nemzeti Színházban.

Akkor „Főúr III” volt, most pedig, hogy újra rendezte itt Vidnyánszky Attila a *Bánk bánt*, már Mikhál bán. Viszont az új *Tragédia*-rendezéséből kihagyta az igazgató. Nem zavarja?

– Nem. Talán... Attila korábban többször is megrendezte a *Tragédiát*. Mindegyikben játszhattam – Beregszászban, Zsámbékon, a Szegedi Szabadtéri Játékokon, a debreceni Csokonai Színházban. Azt szoktam mondani, bármelyik szerepbe könnyen beugorhatnék, mert közben mások szövegét is megtanultam. De nincs azzal semmi baj, hogy most ebből a *Tragédiából* kimaradtam. Sűrű ősz van mögöttem. Szeptember végén volt a *Caligula helytartójának* a bemutatója, október elején az *Álomgyár* premierje. Most ez volt „az én munkám, amit jól kellett csinálnom” – hangzik el abban a darabban. Azt hiszem, amikor eldől, hogy műsorra tűzik a Madách-darabot, már újabb gondolatok, újabb elképzelések foglalkoztatták a *Tragédiával* kapcsolatban Attilát. Nem lett volna szerencsés, ha ebben az új rendezésben a korábbi megoldásokat idézné egy-egy színész. A korábbi verzióhoz képest teljesen új szereposztásban kerül színre most Madách műve.

Ha lenne itt egy hazugságvizsgáló gép, akkor is ezt mondaná?!

– Miért hazudnék?!

A színész tanult mestersége az alakoskodás. Nem hiszem, hogy csak a színpadon képes hiteles szerepjátékra!

– Nem keverem én a színpadot a civil élettel. Egyébként meg, ha jobban belegondolunk, mindannyian mindig valamilyen szerepet játszunk. Hiába vesszük le az egyik maszkot, ott van alatta a másik, és az alatt is maszk van, meg az alatt is. Változik körülöttünk a világ, és ehhez mindig alkalmazkodunk. A különböző helyzetekben különbözően viselkedünk.

Rácz József

Jászai Mari-díjas színművész. A kárpátaljai Bene faluban született. A szomszédos Nagymuzsaly középiskolájának színjátszókörében Vidnyánszky Éva volt a tanára. Érettségi után jelentkezett a kijevei Állami Karpenko-Karj Színház- és Filmművészeti Egyetemre, ahol a második magyar osztályban végzett 1998-ban, vezetőtanára Vidnyánszky Attila volt.

1999 óta a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház tagja. 2006-tól rendszeresen játszott a debreceni Csokonai Színházban. 2013-tól a Nemzeti Színház társulatának tagja.

A 2018/2019-es évadban a *Caligula helytartója*, az *Álomgyár* és a *Hé, Magyar Joe* című új előadásokban látható. Ezek mellett olyan sikeres darabokban lép színre, mint a *Bánk bán*, az *Egri csillagok*, *A Gulag virágai*, a *Szentivánéji álom*, *Cyrano*, a *Csíkсомlyói passió*, a *Csongor és Tünde*, valamint a beregszászi színház által a Nemzetiben rendszeresen játszott produkciókban, a *Liliomfi*ban, a *Tóték*ban és a *Három nővér*ben.

Otthon is, Benében is, a barátok között is szerepeket játszik?

– Eddig, ha hazamentem a falumba, én voltam az a Rácz-fiú, aki színész lett. Aztán az idei falunapon díszpolgári címet kaptam, aminek nagyon örülök. Ettől ugyan nem változtam meg, mégis valahogy fegyelmezettebb leszek, nagyobb tisztelettel tekintek arra a közösségre, amelyik elismer engem. Nem hiszem, hogy szerepet játszom, amikor a kislányunkat viszem az óvodába, vagy amikor éppen interjú készül velem. De néha annyi is elég, hogy forog a kamera, és mindjárt megpróbálunk jobb képet mutatni magunkról. Egyszer diákokkal tettem is erre egy kísérletet. Amíg ment a felvétel, mindenki igyekezett a legjobb arcát mutatni. Aztán kikapcsoltam a gépet, és onnantól kezdve normálisan, pózok nélkül folytatódott a beszélgetés. Akkor sem változott semmi, amikor titokban újra benyomtam a felvétel gombot. Csak miután lejátszottam magamnak, akkor vettem észre, hogy mindenki feszelen volt, csak én komolykodtam, mert én tudtam, hogy közben a kamera mindent rögzít.

Ahhoz mit szólt, amikor az utcai plakáton meglátta saját magát Teddyként az *Álomgyár*ból?

– Még nem talákoztam magammal. Meglehetősen kötött pályán közlekedem Budapesten a színház és a lakhelyem között.

Mit gondol, meg fogják ismerni a járókelők?

– Nem hiszem, hogy megismernének, de jól esne. Volt már rá példa, hogy felismert a kőbányai zöldséges, épp' a *Gulag*-előadás kapcsán. Remek érzés volt.

Ha eddigi pályafutásának legjellemzőbb szerepében fotóznák, mit választana?

– Talán *Liliomfi*t választanám. Vagy a postást a *Tóték*-előadásból, de mondhatnám Lenint vagy Sárközit... A *Liliomfi* legalább háromszáz-

szor játszottuk, vagy már annál is többször... Nem emlékszem. Az elején még számoltam az előadásokat, de aztán követhetlenné váltak az események.

Arra emlékszik még, mi történt Beregszászban 2002. május 14-én?

– Ez csak a *Vadászat* lehet. Nekünk akkor ez volt a legnagyobb esemény. Nagy élmény volt, még a 78 éves nagymamám is eljött a premierre.

A *Vadászat* kapcsán találkoztak először Hobóval?

– Azt hiszem, az Új Színházban találkoztunk először. Aztán a *Vadászat* beregszászi próbái idején ismertük meg egymást, azóta, ha szabad azt mondanom: barátok lettünk. Akkor még ideiglenesen – mint a szovjet csapatok – közel 14 évig a beregszászi színház épületében laktam. A szobámban volt ágy, és amikor Hobo le akart pihenni két próba közt, én szívesen átengedtem neki. Ilyenkor persze beszélgettünk – színházról, zenéről, irodalomról... A szoba fala tele volt plakátokkal. Ezekkel próbáltam takarni a repedéseket, a beázásokat. Közepére került egy Kijevből örökölt Viszockij-kép. Tudtam, hogy Hobo is szereti a költő verseit, ahogyan én is. Talán ez volt a mi találkozási pontunk. Természetesen, ha tudom, mindig megnézem Hobo önálló estjeit, néha a koncertjeit is. Majdnem minden lemeze és könyve megvan. Valamennyi dedikált példány. De ő is nézi az én előadásaimat. Több

A Bánk bánban, Udvaros Dorottya-val

Csiksomlyói passió

közös darabunk is volt. Debrecenben a *Liberté* '56-ban játszottunk együtt, a Szegedi Szabadtéri Játékokon a *Tragédiában*, Szarka Tamás *Mária* című zenés darabjában ő volt a kovács, én az arkangyal... Itt a Nemzetiben közös munkánk *A Gulag virágai*.

Gondolom, a személyes találkozás előtt is ismerte Hobo és a Hobo Blues Band muzsikáját.

– Igen. De a *Vadászat* után lettem igazi rajongó. Szinte nem volt beregszászi premierbuli, amelyen ne hangzott volna el – Gurigának, hangtechnikusunknak köszönhetően – a *Vibarban születtem* vagy a *Mesél az erdő...*

A zeneiskolában hegedülni tanult. Nem akart volna inkább gitározni?

– Először zongorára jelentkeztem volna, de a gyakorláshoz nem volt hangszer. A hegedűt egyszerűbb volt beszerezni. Persze leginkább gitározni szerettem volna. A barátokkal együtttest is akartunk alapítani. Húsvágó deszkából próbáltam kifaragni a gitár testét... Később a főiskolán sikerült néhány fogást megtanulnom gitáron. Mondhatnám, hogy egy álom valóra vált. De még mindig ott van a tervek között, hogy egyszer majd megtanulok rendesen gitározni! Egyelőre néhány akkord telik tőlem, meg talán az illúziókeltés, hogy felveszem a gitárt és azt játszom, hogy tudok gitározni. Néha talán másodpercekre sikerül.

Beugrató kérdés következik. Szereti a libasültet?

– Imádom a libasültet! A kacsát is. De ezt miért kérdezi?!

A *Vadászat*, a *Mesél az erdő* miatt! Olyan, mintha direkt a személyére írták volna Ludas Matyi dalát?

– Ezeket a szövegeket már készen kaptuk. A *Mesél az erdő* esetében mi, színészek énekeltük a Hobo szövegeit. Pirocska csak nem lehettem, Ludmilla sem. Így a hónom alá kaptam a libát – megvolt nekünk ez a kellék egy korábbi előadásunkból – és elénekeltem: „Itt jön Ludas Matyi, libáját megette, / Hátrányos helyzetű, nem megy egyetemre. / Gyerek marad mindig, hősnek kissé gyöngé, / Akárki meglátja, színész lesz belőle.”

Ebben a dalban mintha magáról beszélne, és „megjövendölné” egyik emblemikus szerepét, Liliomfit, a teátristát.

– Ez még eszembe sem jutott. Egyébként soha nem éreztem magam hátrányos helyzetűnek. Igaz, édesapánk korán meghalt, de édesanyánk nagyon nagy szeretettel nevelt minket az öcsémmel. Ott volt a falu, a hegy, a természet, a barátok. Az iskolában is mindent megkaptam. Évike néni, Vidnyánszky Attila édesanyja – neki nagyon sok mindent köszönhetek – volt a nagymuzsalyi iskolában a magyartanárunk, ő még ide, Budapestre is elkísért a *Ki mit tud?*-ra. Még a múlt században! Itt népdalokat énekeltam, de versekkel és prózával is gyakran szerepeltem. Jártam az Évike néni színjátszó körébe. Az mintha természetesen következett volna – legalábbis hittem benne –, hogy Trill Zsolték után majd megyek Kijevbe a színművészetire. Zsolti is nagymuzsalyi diák volt. Az igaz, hogy nagyon hátrányos helyzetből indult a mi színházcsinálásunk Beregszászban, de hogy ott lehettem az indulásnál, az óriási élményt jelentett számomra. Ott tanultam a legtöbbet a színházról, a társulatról. Ott lettem igazán színész.

De katona – kemény legény – nem volt?

– Sikerült elkerülnöm a katonaságot. Volt idő, amikor rangnak számított a katonaság. Különösen faluhelyen, mintha az lett volna a felnőtttség, a férfiaság feltétele, hogy valaki volt-e katona. Később pedig már annak volt becsülete, aki el tudta intézni, hogy ne legyen katona. A „vojenkomatig”, a sorozó bizottságig eljutottam, aztán a főiskolai tanulmányok miatt kaptam felmentést, de ezt sem adták ingyen...

Fegyver sem volt soha a kezében?

– Leginkább csak színházi kellékként fogtam a kezembe fegyvert. Például a *Vadászatban* is, amit a nagybátyám készített. Persze az is csak kellék volt. Bár mi még az iskolában kötelező honvédelmi nevelést kaptunk. Nagymuzsalyban, abban a kis falusi iskolában volt legalább három Kalasnyikov. Ezeknek megtanultuk a részeit, szétszedtük, megtisztítottuk, összeraktuk. Én még voltam pionír, de a komszomolt már megúsztam.

A Gulag virágai, Pál Lajossal és Hobóval

A Gulagról mikor hallott először?

– A mi falunkban – szerintem – mindenki tudott a Gulagról, beszéltek róla az idősebbek. Majd minden családnak volt olyan tagja vagy rokona, ismerőse, akit elhurcoltak. Nekem a nagymamám öccse, Kenéz Pál nem jött haza a málenkij robotból. A benei születésű Horváth Lászlót, aki később a falu tanára lett, nyolcadikos gimnazistaként vitték el az édesapjával a szolvyai gyűjtőtáborba, és a szabadulása után is sokáig megbízhatatlan elemként tartották számon. Majd miután újra taníthatott, nem tudott nem beszélni ezekről az emlékekről. Könyvben is megjelent a visszaemlékezése, amiben közreadta apjának, Horváth Simonnak a lágerben írt verseit. A beregszászi színházi szobámban, a magam barkácsolta könyvespolcon, az ágyról elérhető legfontosabb, leggyakrabban olvasott könyvek között ott volt a Szolzsenyicin-mű, *A Gulag szigetszoport* is.

Mi volt a többi fontos könyv?

– Az egyik a Shakespeare-összes. Azt hiszem, ezt nem kell magyaráznom. A másik a *Félelem és reszketés*. Sok idézet volt Kierkegaard-tól a Beckett-darab, a *Godot-ra várva*-előadásunkban. Abban – egy szerepátvétel után – én voltam a hírnök. Aztán ott volt még a polcon Dosztojevszkij *Félkegyelműje*, és még sok fontos könyv...

De – tekintettel a polcon Szolzsenyicin Gulagjára – mondhatjuk azt is, hogy a beregszászi színházi szobájából eredeztethető a korábbi közös munka Hobóval, *A Gulag virágai* is?

– Lehet, hogy a mag ott lett elvetve. Eredetileg Varga Jóska kollégám kapta volna azt a szerepet, de neki a szívproblémája miatt pihennie

kellett. Ezért hívott fel Attila, hogy készüljek a feladatra. Nem tudom, mit szolt ehhez a változáshoz akkor Hobo, de remélem, most már nem bánja. Nekem nagy élmény volt a közös munka vele és a kitűnő zenészszel, Pál Lajos bácsival. Tehát véletlenül kerültem be ebbe a Gulag-előadásba, de utólag visszatekintve úgy tűnhet, mintha már évek óta készültem volna a szerepre. A próbák során szép lassan beépült az előadásba mindaz az érzés, emlék, ismeret, amit otthonról, a falumból hoztam, és amit a könyvekből tudtam.

– A *Hé, Magyar Joe!* esetében – gondolom – ilyen irodalmi megerősítés nem segíthette!

– Viszont volt egy hihetetlen élményem. Talán a véletlen hozta, talán nem, de tény, hogy megtörtént. Augusztus vége felé, a színházi szezon kezdése előtt, amikor már tudtam, hogy készülnöm kellene a Magyar Joe szerepére, egyik este Kőbányán, ahol lakunk, hármasan sétáltunk. Beszélgettünk, feljött a közelgő darab témája is. Van a Kőbánya-Kispest állomás közelében egy kis kocsmá, Liget sörbár és kávézó, ahonnan egyszer csak azt hallom, hogy dübörög a blues: „Hé, Joe...” Bent egy nekem ismeretlen, de elég jó zenekar játszott. Bementem, és végighallgattam őket. És azt láttam, hogy abban a kis kocsmában az emberek – idősek, fiatalok, férfiak, nők – együtt énekeltek. Az volt számomra a nagy élmény, ahogy mindannyian átadták magukat a zenének, és az újra és újra ismételt szöveg – átítva némi alkohollal – megtelt szeretettel, együttérzéssel, aggodalommal: „Hé, Joe, kezdedben a fegyverrel, mondd hova mész?!” Talán ez is egy jel volt?

FILIP GABRIELLA

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Székelly János:

Caligula helytartója

Petronius, Caligula szíriai helytartója – TRILL ZSOLT ■ Barakiás, a jeruzsálemi templom főpapja – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Decius római lovag, Caligula követe – RÁCZ JÓZSEF ■ Lucius, Petronius segédtsíztje – KRISTÁN ATTILA ■ Probus, egy másik segédtsízt – BORDÁS ROLAND ■ Agrippa, Palesztina királya – BODROGI GYULA ■ Júdas, zsidó politikus, az államtanács tagja – BÖLKÉNY BALÁZS e. h.

Római katonák: a Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Karának IV. éves színész hallgatói: Karácsony Gergely, Kisari Zalán, Kocsis Gábor, Kovács S. József, Szurcsik Ádám, Varga Máté • Zsidó előkelőségek: Borbély Sándor, Dégi János, Kaló Kristóf, Korcsmáros András, Rékai Nándor

Díszlet, jelmez: Vereckei Rita // Dramaturg: Kulcsár Edit // Szakértő: dr. Balázs Gábor // Ügyelő: Lencsés István // Súly: Kabódi Szilvia // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

mikor? hol?

ELŐBEMUTATÓ a Gyulai Várszínházban: 2018. június 26.

PREMIER a Nemzeti Színházban: 2018. szeptember 21.

további előadások: november 19., 20. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

CALIGULA HELYTARTÓJA

„Meddig marad tisztességes az ember, ha hatalom adatik neki? Petronius helytartó azt a parancsot kapta, hogy vigye be a jeruzsálemi szentélybe a császár-isten, Caligula szobrát. Megteheti, mert minden hatalom az ő kezében van, mégis hajlandó vitába bocsátkozni Barakiással, a szentély papjával, aki népe kiirtása árán is megakadályozná a szobor bevitelét. Székely János drámája húsbavágó kérdéseket fogalmaz meg, és rendre válaszol is rájuk, ahogyan az előadásunk is.”

SZÁSZ JÁNOS rendező

Jegy a kézben, a darabot olvastam, a ruhatáros lány kedves, a büfé gusztusos. Egy deci Campari ezer forint, a mogyoró csak háromszáz. Ismerőst nem látok, de ha látnék is, már késő, jön a jelzés, kezdődik a premier, indulunk befelé.

Jó dolgomra gondolok, arra, hogy engem a színház kényeztet, bár kényeztetőim nagyrészt oroszok. Szmoztunovszkij az egyik, a Pesten is járt színészóriás – emlékeznek még? Hamletje maga volt a csoda. Csehov *Ivanov*-jában láttam először. Háttal ült a nézőknek egy rossz ballonban és némán, mégse lehetett másra figyelni, csak rá. Éreztük, hogy amint mozdul, mindenbe élet költözik.

Moszkvában nehezen szereztem jegyet a *III. Richárdra*. Mihail Uljanov játszotta a címszerepet. Ott észleltem először, mennyi minden múlik a közönségen. Az igazi csoda azonban Anatolij Vasziljev volt, s amit a rendező elért Töröcsik Marival, akit pár hónappal azelőtt hoztak vissza a klinikai halálból. Kolovratnik Krisztián filmre vette Duras darabján végzett munkájukat – áldja meg az Isten érte!

Szóval nagy várakozással érkeztem a premierre. Reméltem, hogy kincstáram tovább gyarapszik, volt rá esély. Az *Álomgyár* szerzője Ivan Viripajev orosz, onnan jött a rendező is: Viktor Ryzsakov. Oroszok tervezték a díszletet, a jelmezeket, ha ők egybeszövik tehetségüket a magyar színészekkel, aligha marad el a siker.

Vártuk a kezdést, ám előbb a rendező jött. Jóindulatot kért és türelmet. A darab két óráig tart, szünet nem lesz, mondta. Ez meg a rossz székek kívánnak valójában türelmet? Vagy, mert az *Álomgyárnak* nem volt sikere Moszkvában? Prológusa végén mindenkinek boldogságot kívánt. Kedves ember. Megtapsoltuk.

A következő pillanatban eszelős robaj, azt hittem, leszakadt a mennyezet a színpad fölött. Esti felhőkarcolók fénye vibrált – eszerint Amerikában vagyunk.

A színpadon David, a rangos főszerkesztő elhunyt feleségével társalog. David lesújtott, Meryl nélkül nem ér semmit az élete. Az aszszony túlvilágról jövő szavait a férj világi válszaitól a visszhangosításnak kéne elválasztani, de a technika nem érti a feladatot. Alig értjük a színésznő szavait. Vagy másról van szó?

Arról, hogy a színészeket képző egyetemen nem jól tanítják a beszédtechnikát? A festő Czóbel fél évet Párizsban élt, fél évet itthon, ő vette észre, hogy a francia színészek

Véghe Alpár Sándor

„...jön a barátok csapata, köztük egy üzletember, egy buddhista láma, egy mecénás, a szerkesztő urat vigasztalják. Isznak, kiabálnak, közhelyeket harsognak, mikor színre lép a mentőangyal...”

nem kiabálnak, mégis hallják őket hátul is. A micink miért ordítanak?

David és Meryl unalmas beszélgetéséből annyit hámozhatunk ki, hogy barátaik többsége iszik, drogozik, szenved a jó módtól, s nem tudják, mint másszanak ki a slamasztikából. Tele vagyok együttérzéssel, de már nincs szükség rá: jön a barátok csapata, köztük egy üzletember, egy buddhista láma, egy mecénás, a szerkesztő urat vigasztalják. Isznak, kiabálnak, közhelyeket harsognak, mikor színre lép a mentőangyal, egy varrónő. Meryl még élt, mikor felfogadta, hogy kellő fizetségért pótolja, amit férje az ő halálával elvesztett.

David nem kér Elizabeth szolgáltatásából, de hiába tiltakozik, a varrónő szívós, belekezd egy hosszú előadásba a szeretetről – Szent Pál tömörebben fogalmazott, majd a hölgy vált, és rátér arra, milyen az igazi férfi. Megjegyzni: igaz, hogy ő már elmúlt harminc, de fizetett nőként még szűz. Ezen csak mi akadunk fenn, ő nem, miért is tenné: Amerikában a korlátlan lehetőségek hazája.

Exportdarab

A jeleneteket zajfüggöny zárja, a szereplők, míg a szövegüket mondják, stresszoldó labdákat pattogatnak. A varrónő el, egy újságíró jön, közli, hogy megmérgezte csalfa férjét – végre történik valami. Zene, tánc, a börtönben a férjgyilkos együtt ropja a foglár-nóvel, a láma elmondja, hogy homoszexuális, a darab végén David lehetetnyi csókot ad túlvilági feleségének, taps, vége.

Hazafelé hosszan merengtem, miért helyezte át darabját a szerző Amerikába? Egyáltalán: mi közünk nekünk ehhez?

„Megesik, hogy egy balettet rosszul táncolnak el”, írja Béjart életrajzi könyvében, majd így folytatja: „És a közönség mégis tapsol.” Béjart-nak üzenem a túlvilágra, hogy a Nemzetiben a taps ezen az estén nehezen indult.

a szerző publicista

„...ne legyenek illúzióink. A látszólag sikeres emberek – menő amerikai értelmiségiek, illetve a darabban azok paródiái – sem tudják álmaikat megvalósítani, okosan élni az életüket.”

Osztoivits Ágnes

Mi az a szeretet?

Kozma András műfordító, dramaturg nyilván nem gondolta, hogy napjaink színházának egyik legrokonszenvesebb figurája, a szándékosan mindig nagyon egyszerűen beszélő és beszéltető Ivan Viripajev *Álomgyár* (*Dreamworks*) című darabjának magyarítása mekkora próbatétel lesz számára. Ennek a műnek ugyanis egyetlen kulcsszava van: *ljubov*. A magyar nyelv ezt és latin, német, angol, francia stb. megfelelőjét mikor szerelemnek, mikor szeretetnek mondja-írja több száz esztendeje. Kozma a darab első felében következetesen a szeretet alakot használja, még akkor is, ha magyar nyelvi hagyományok az adott összefüggésben szerelemre utalnak, mert érezhetően tartani akarja magát a tetszetős szlogenhez: ez az a kortárs mű, amelyben a legtöbbször hangzik el a szeretet szó. A darab utolsó harmadában megfedkezik erről a sokszor idézett reklámondatról, és a szeretetből néhányszor jogosan szerelem lesz. Ettől nem csorbul a szerzői üzenet, s azt sem gondolja a beavatott néző, hogy a Deb-

recenben hat éve bemutatott *Illúziók* javított kiadásával van dolga. Egyébként az sem volna nagy baj, végtére is a jó írók mindig ugyanazt mondják.

Viripajev és az *Álomgyár* rendezője, Viktor Rzsakov összeszokott páros, együtt indítottak mozgalmat a színház megújításáért, mindketten rendkívül sokoldalúak, írnak, rendeznek, Viripajev színész is, Rzsakov képzőművész. Nagy nyeresége a magyar színházi életnek, hogy Rzsakovot sikerül néha idecsábítani. A két évvel ezelőtti nemzeti *Részegek* szakmai és közönségsikere nem volt véletlen: fantasztikus látvány, zene, remek ritmus, ragyogó színészi alakítások. Torokszorító mulatság. Szerettük volna egyszerűen mai orosz darabnak nevezni Viripajev művét, mondván a nagy orosz lélek menekül az alkoholba, hogy megszabaduljon a nyomasztó hétköznapi gondoktól, de hamar rá kellett jönnünk, hogy itt bizony rólunk is szó van. A fogyasztói társadalom emberéről, aki nem tud már be-szélgetni, aki száműzte a mindennapokból az

álmaikat, akinek azért kell az alkohol, hogy valamit visszaszerezzen a messzi múltból, hogy legyen jövője.

Az elméleti szakemberek villámgyorsan besorolták a Viripajev–Rzsakov párost a posztdramatikus színházcsinálók táborába. Hogy pontosan mi ez a színház, hogy ez a vég vagy az új kezdet, máig nem sikerült kideríteni. Mi ez utóbbira szavaznánk. Még akkor is, ha az *Álomgyár* színpadi újításai közel sem olyan eredetiek és következetesek, mint *Részegek*éi. Míg a közönség két évvel ezelőtt némi zavar után lelkesen elfogadta a játékszabályokat, most a zavar csak az előadás végére oszlott el. S akkor sem végleg. (Persze lehet, hogy ez volt cél.)

A mai ember, mondja a darab, nem tudja, mi az a szeretet, mi a teljes odaadás. Igazi szeretettel, szerelemmel ma már csak a hollywoodi filmekben találkozunk, de ne legyenek illúzióink. A látszólag sikeres emberek – menő amerikai értelmiségiek, illetve a darabban azok paródiái – sem tudják álmaikat megvalósítani, okosan élni az életüket. David, a rangos tudományos folyóirat főszerkesztője képtelen elengedni halott feleségét, mire barátai úgy döntenek, kirángatják a depresszióból. Rendszeres összejöveteleiken drogoznak, whiskyt vedelnek és a buddhizmus közhelyeit citálják. Bár nem vallják be, szerencsétlenebbek, mint megmentendő barátjuk, David, akihez felesége jóvoltából egy egyszerű lányka érkezik, aki végre elmondja, mi is a szeretet.

Végig nem tudjuk, hogy David álmodja-e a történetet (történeteket), a felesége halálát, a baráti szálak összekuszálódását, a haragot és kiengesztelődést. Nem ettől van zavarban a néző, hanem az anyagihiány, az épp csak felskiccelt figurák és jelenetek miatt. És ezen a mulatságos, parodisztikus elemek sem segítenek. A kiváló színészek sem. Rzsakov a debreceni *Illúziók* és a nemzeti *Részegek* próbái idején megkedvelt művészek mellett néhány remek fiatalal dolgozik. Nem meglepetés, hogy Trill Zsolt, a pompásan komédiázó Szűcs Nelli, Kristán Attila, Rácz József életet tud (igyekszik) lehelni a figurákba. A feleség szerepében a fiatal Katona Kinga nagyszerű, ahogy az „igehirdető” lányka, Tarpai Viktória is.

A díszlet, a jelmez, a zene egyaránt kitűnő, jó az előadás ritmusa – csak a darabban nem tudtunk megbékélni.

a szerző kulturális újságíró,
szerkesztő, könyvkritikus

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Ivan Viripajev:

Álomgyár (Dreamworks)

Fordította: Kozma András

David, a „Tudomány és társadalom” folyóirat főszerkesztője – TRILL ZSOLT ■ Meryl, David felesége, újságíró – KATONA KINGA ■ Teddy, könyvkiadó – RÁCZ JÓZSEF ■ Frank, komoly üzletember – KRISTÁN ATTILA ■ Sally, Frank felesége, egy női magazin főszerkesztője – SZŰCS NELLI ■ Betty, Frank szeretője – VAS JUDIT GIGI m. v. ■ Maximilian, amerikai buddhisták gazdag mecénása – TÓTH LÁSZLÓ ■ Elizabeth – TARPAI VIKTÓRIA m. v. ■ John láma, amerikai buddhista láma – BORDÁS ROLAND ■ Rendőrő – LIGETI-KOVÁCS JUDIT m. v.

Díszlet, jelmez: Maria Tregubova, Alekszej Tregubov // Videotervező: Vlagyimir Guszev // Dramaturg: Kozma András // Ügyelő: Kabai Márta // Súly: Kónya Gabriella // Rendezőasszisztens: Kolics Ágota

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

mikor? hol?

PREMIER: 2018. október 2.

további előadások:

november 3. – 19 óra; november 4. – 15 óra • Nagyszínpad

ÁLOMGYÁR

„Az álmunk az a munka, amit mindenáron jól kell végeznünk – hangzik el az előadásban, amely a be nem teljesült álmok, az örök emberi vágyódások világába vezet a nézőt. A szereplők elegáns emberek, életük a péntek esti összejöveteleken zajlik whiskyvel, narkóval, buddhizmusról szóló fecsegéssel. Az amerikai filmek kliséit képviselik, mind olyan emberek, akiknél mindig minden OK. A hollywoodi közhelyeket felhasználva Ivan Viripajev szereplői a lét értelmét, a szeretet lehetőségét kutatják az »álmogyrban«. Hollywoodban? Oroszországban? Vagy Magyarországon?”

VIKTOR RIZSAKOV rendező

MŰVÉSZ ÉS TUDÓS

Németh Antal és a Nemzeti Színház

A Nemzeti Színház igazgatója akart lenni, és az lett. Újat akart, és meg is valósította. Kilenc év adatott számára az ország első teátruma élén. Németh Antáról van szó, akinek gazdag hagyatékából, levéltárakban fellelt dokumentumokból szerkesztett „ténytárat” Kávási Klára, könyvtáros-levéltáros, a Nemzeti Színház archívumának egykori vezetője. Az MMA Kiadó gondozásában hamarosan megjelenő Németh Antal – a Nemzetiben és száműzetésben című könyv szerzőjével egy különleges életpályáról és egy „nehéz” intézmény kapcsolatáról beszélgettünk.

Németh Antal egész életében írt – cikket, tanulmányt, naplót, jegyzetet. Reflektált korára, és értékelte, dokumentálta, magyarázta, feldolgozta saját tevékenységét. Arról írt, hogy honnan indult a Nemzeti Színházig ívelő pályája?

– Erről nem nagyon volt mit írnia. Szegény józsefvárosi család gyermeke volt, apja pedellus, anyja háztartásbeli. Az öccse fotográfus lett, a nővére háziasszony. Antal valósítja meg azt a szinte elképzelhetetlen társadalmi emelkedést, ami a 8. kerületi szuterénből a Nemzeti Színházi igazgató székéig vezet.

A tehetség önmagában nyilván nem elegendő az induláshoz.

– Gimnáziumi tanára, Pethő Sándor viszi be a fiatal egyetemistát a *Magyarság* című laphoz. Pethő a két világháború közötti újságírás egyik legjelentősebb alakja, később a németellenes orientációt képviselő Magyar Nemzet alapító főszerkesztője. A *Magyarság* a Monarchia utolsó közös külügyminisztere, ifj. Andrássy Gyula által alapított lap volt, ahol Németh eleinte kiállításokról, később színházról is ír. Közben a Pázmány Péter Tudományegyetemen esztétikát, irodalmat és művészettörténetet tanul, és újságírásból tartja fent magát. A *Ma-*

gyarság színházi rovatát végül nyolc évig vezeti – amikor kedvezőtlenül ír a lap felelős szerkesztőjének köréhez tartozó színészről alakításáról, távoznia kell.

Amikor Németh Antal 32 évesen a Nemzeti igazgatója lett, már tekintélyes elméleti munkásság van mögötte. Új utakat keresett, korszerű színházat akart.

– Alig húszévesen előadást tart a Zeneakadémián, és keményen neki-megy Hevesi Sándornak, aki akkor a Nemzeti igazgatója, a legfőbb színházi tekintély, de Németh szerint nem „elég” korszerű. Hevesi eszménye az volt, hogy a rendező dolga az irodalmi mű színpadra állítása naturalista díszletek között. Németh ezzel szemben a drámát csupán a színházi előadás egyik alkotóelemének tartotta. A „rendező minden részlet kidolgozója, és az előadás az ő művészi akaratát fejezi ki” – írja ’30-ban az általa szerkesztett *Színházi lexikon*ban. Hevesi is korszerű volt persze, ahhoz a régi gyakorlathoz képest mindenképpen, hogy nem értékelte nagyra a magát központba állító, deklamáló színészt, ő már együttes munkát követelt. Németh azonban ezen is túlment, ösztöndíjasként Európa legnagyobb színházi rendezőitől a legkorszerűbb

Dr. Németh Antal

(1903. május 19., Budapest – 1968. október 28., Budapest)

- » Érettségi után beiratkozik a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára: esztétikát, irodalmat és művészettörténetet hallgat.
- » 1921-től a Magyarság című lap munkatársa.
- » 1928-ban és 1931-ben Berlinben, illetve Bécsben, Münchenben, Párizsban és Kölnben színháztudományi tanulmányokat folytat.
- » 1928-ban bekapcsolódott az Országos Kamara Színház munkájába – első rendezése Strindberg *Húsvét* című misztériumjátéka. Későbbi szoros munkatársa, Jaschik Álmos iparművészeti iskolájában díszlettörténetet és díszlettervezést oktat.
- » 1929–1931 között a szegedi színház rendezője. 1929-ben doktorál, egy évre rá megjelenik az általa szerkesztett *Színészeti lexikon*.
- » 1932-től számos jelentős könyvet jelentet meg: *Goethe Faustja a színpadon* (1932), *Az ember tragédiája a színpadon* (1933), *Tanulmányok a színház esztétikája köréből* (tanulmányok, 1934), *Bánk bán száz éve a színpadon* (1935)
- » 1933–35 között a Napkelet szerkesztője.
- » 1934-ben részt vesz a római színházi kongresszuson.

- » 1935-ben a rádió drámai osztályának élére kerül, a debreceni egyetem magántanára.
- » 1935-től 1944-ig a Nemzeti Színház igazgatója, 74 produkciót rendez.
- » 1936-ban megrendezi a *Bánk bánt* (későbbi rendezések: 1938, 1940, 1960)
- » 1937-ben színre viszi a *Csongor és Tündét* (későbbi rendezések: 1941–1942, 1956)
- » 1937 áprilisában először a hamburgi Schauspielhausban rendezi meg *Az ember tragédiáját*, majd októberben a Nemzetiben (későbbi verziók: 1939, 1942).
- » 1944-ben forgatja le a Madách Imre életéről szóló *Egy ember tragédiája* című filmet.
- » 1945-ben a népbíróság igazolja, de csak 1956-tól dolgozhat újra színházban.
- » 1956–57-ben a kaposvári Csiky Gergely, 1957–1959 között a kecskeméti Katona József, 1959–1965 között a Pécsi Nemzeti Színházban összesen 27 előadást rendez.
- » 1965-től, nyugdíjazásától az Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tárának munkatársa.

színházi nyelvet tanulta meg. Bécsben, Berlinben, Kölnben és Párizsban látta is a legjelentősebb színházi újítók, az orosz Tairov, a német Jessner, Piscator és Reinhard előadásait. Új színházat akart. „Le a naturalizmussal!” – hirdeti, szembefordulva a hazai rendezőkkel. Minden darabnak meg kell keresni a magvát, lényegét, végső értelmét és célját, és ezt színészen, díszletben, fényhatásokban kell kifejezni. Ezt a „darabvíziót” kell közvetíteni a közönségnek. Ez az általa képviselt modern színjátszás lényege.

Tudatosan készült arra, hogy elméleti tudását a gyakorlatban is kamatoztassa? Nem tudós, hanem művész akart lenni? A művészvilágban szokatlan módon használta a doktor titulusát a színlapokon, nyilván ezzel is sugallni szeretne volna, hogy művészként is tudós.

– Mind a kettőt fontosnak tartotta, és a tudósi munkáját akkor is folytatta, amikor nem engedték rendezni. A színház – legyen szó báb- vagy prózai színházról, operáról – történeti, tudományos, esztétikai szempontból egyaránt érdekelt. Nem egyszerűen eltervezte, hogy megrendezi majd a *Tragédiát* vagy a *Bánk bánt*, hanem megpróbálta megérteni, mikor, miért vették elő, hogyan nyúltak a műhöz az előző generációk, ezért írta meg e két darab színpadi történetét. A *Csongor és Tündéről* írott nagyszerű műve kéziratban marad. Tudósként közelített a művészi munkához. Erről tanúskodnak az írásai, a tanulmányutakról hazaküldött cikkei, tudósításai, úti jegyzetei és naplói is. Színházesztetikából doktorál 1929-ben, szerkesztőként jegyzi a ’30-ban megjelent *Színészeti lexikont*. Ezzel a 27 évesen készült munkájával is ellenségeket szerzett szakmai körökben, mert tudományos keretek között adott hangot az új színházról vallott nézeteinek.

Kávási Klára könyvtáros-levéltáros, a Nemzeti Színház archívumának egykori vezetője

Színházi közhely: a tehetségtelen rendezőből lesz a kritikus. Németh Antal más utat járt be. Mikor lett a kritikusból, a radikálisan újító szándékú elméleti emberből rendező?

– 1928-ban az Alpári Nándor által létrehozott és amatőr Országos Kamaraszínházban csupán egyszer rendez. A második berlini ösztöndíj után – miközben doktorál és a lexikont szerkeszti –, egyetemi professzorai, köztük Négyesy László, aki a *Nyugat* folyóirat számos költőjének, Juhász Gyulának, Babitsnak, Kosztolányinak, Tóth Árpádnak is tanára, beajánlják őt a vallás- és közoktatásügyi miniszternél. Klebelsberg Kunó – szegedi lévén – pedig a polgármester figyelmébe ajánlja a felkészült színházi szakembert. Így kerül Németh a szegedi városi színházba, ahol rendezőként kezdi, egy évre rá már főrendező. Ötven előadást rendez, de ez a két év nem hoz számára igazi sikert, tapasztalatot annál inkább.

Németh Antal (jobbra) Bajor Giziről így írt: „megtaláltam kilencévi megfeszített munkám egyik legmegbízhatóbb támaszát, olyan ritka munkatársat, aki több mint ezer fellépéséből egyetlenegyét se mondott le: Gizi miatt nem maradt el előadás a Nemzeti Színházban, pedig ő volt az egyetlen színész, akit, ha akartam volna, se lehetett »doublírozni«.”

1935 – a nagy emelkedés éve. Németh Antal a színháztörténet magántanára lesz a debreceni egyetemen, Hóman Bálint kultuszminiszter pedig előbb a Magyar Rádió dramaturg-főrendezőjévé, június elsejétől a Nemzeti Színház igazgatójává nevezi ki. Németh 32 éves, és korántsem járta még végig azt a számlálót, ami egy ilyen kinevezéshez „ildomos” lett volna. Mi van Hóman döntésének a hátterében?

– Hóman megoldást akar a Nemzeti Színház gondjaira. A Hevesi-korszak végére, ’32-re a Nemzeti sokat veszít népszerűségéből, ráadásul pénzügyi csőd fenyeget, és ezen Márkus László, aki az Operaház akkori főrendezője, későbbi igazgatója, majd Voinovich Géza irodalomtörténész sem tud úrrá lenni. Tabula rasát kell csinálni. Ki lehet erre alkalmas? Valaki, aki kívülről jön, akinek nem kell kompromisszumokat kötnie ismeretségek alapján, és szakmai tudása, felkészültsége megkérdőjelezhetetlen. Hóman tudós, egyetemi ember, és több, általa hitelesnek tartott professzor is Némethet javasolja neki a posztra. A miniszter vállalja a nagy kockázatot, azt is, hogy formai okokból az egész társulatnak felmondanak. Így nyílik lehetősége Némethnek, hogy új és népszerű tagokat szerződtessen, többségüket a konkurens Vígszínházból: Somlay Artúrt, Berký Lilit, Tökés Annát, Csontos Gyulát, Jávör Pált, Makláry Zoltánt, és érkezik Gózon Gyula, Apáthi Imre, ekkor kerül a Nemzetibe a Színművészeti Akadémiáról Gobbi Hilda. (Major Tamást még Hevesi szerződtette.) És ott van a társulatban Bajor Gizi, a korszak egyik legnagyobb sztárja, aki művészi tekintetben az új igazgató egyik legfőbb és legbefolyásosabb szövetségese lett.

Az 1931-es *Újszínház*! című rövid írásában világosan megfogalmazza Németh Antal: a műsor összeállítását, a szcenikai reformokat, valamint a színház és a közönség újraorganizálását csak egy ember végezheti sikeresen. Ő ezt meg is teszi! Hogyan?

– Egyrészt szabad kezét kap, másrészt a fiatalság vakmerőségével mindent meg is mer lépni. Megújítja a társulatot, és elképzelései megvalósítása érdekében első két évben évi nyolc-tíz előadást is rendez. Leveleiből az derül ki, hogy kora reggeltől késő éjszakáig dolgozik. A rendezésbe játékmestereket von be. Az előadást részletekbe menően megtervezi, erről tanúskodnak az úgynevezett rendezői példányok,

amelyekbe aprólékosan feljegyzi jelenetről jelenetre az elképzeléseit, a színpadi mozgásokat, a világítást, a megoldásokhoz magyarázatokat fűz, rajzokat készít. Az olvasópróbán ismerteti koncepcióját a színészekkel, akikkel azután a próbák során a játékmesterek – többnyire a Nemzeti jeles színészei – foglalkoznak. Németh igazából már csak a premier előtti időszakban kapcsolódik be újra a munkába, hogy véglegesítse a színrevitelt. Két év elteltével kezd aztán más rendezőket is foglalkoztatni...

Hogyan fogadják azt az igazgatót, aki társulatcserét hajtott végre, aki határozottan világossá tette: mást akar, mint ami eddig volt?

– A politikai csatározások keresztútjében áll, a sajtó is támadja jobbról is, balról is. A dokumentumokban annak nincs nyoma, hogy a társulatban nagy ellenállás lett volna vele szemben, illetve hamar sikerül a pártjára állítania a színészek javát. Bajor Gizi kiállása sokat nyom a latba. Az elfogadtatás másik kulcsa a közönségvonzó műsorpolitika. A nagy klasszikus szerzők, mint Madách, Katona, Vörösmarty, Shakespeare vagy Kleist művei mellett kortárs darabokat tűzött műsorra Németh Lászlótól, Nyíró Józseftől, Hubay Miklóstól, Tamási Árontól, nagy siker – Bécsben is vendégszerepelnek vele – a japán témájú *Roninok kincse*, a mára már elfeledett Kállay Miklós darabja. Márai Sándor *Kalandja Jávörrel* és Tökés Annával kasszasiker. Németh rövid idő alatt újra érdekessé, népszerűvé és rentábilissá tette a Nemzetit.

Az egyre inkább jobbra tolódó politikai kurzusban nem kényszerül olyan helyzetbe, állásfoglalásra, amit később nem vállalt volna fel?

– Soha nem történt ilyen. Apolitikus volt. Ügyesen, okosan és praktikusán vezette a Nemzetit. Csak a szakma érdekelte, kitartott elképzelései mellett, a minőséget tartotta elsődlegesnek.

Pedig a politikát nehéz volt kikerülni a mindennapokban. Miként védi társulatát például a zsidótörvények ellen?

– Emberségesen, bátran és okosan. A törvények arányokat határoztak meg, és ő ezeket betartja, de számos módot talál rá, hogy ki is játssza. Van, akit úgy küld nyugdíjba, hogy megállapodik vele, milyen szerepek-

Jávör Pál és Bajor Gizi – Németh Antal két meghatározó alkotótársa, a korszak és a Nemzeti sztárjai. (Ibsen: Nóra, 1941, Nemzeti Színház, rendező: Németh Antal.)

[fotók: OSZMI, Nemzeti Színház archívuma]

re szerződött vissza, vagy a szintén a Nemzetiben játszó férjnek, feleségnek magasabb fizetést ad. Gózon Gyulával olyan szerződést köt, hogy a szerepekre akkor is fizetnie kell a Nemzetinek, ha a színész nem léphet színpadra. A közismerten kommunista Major Tamásnak pedig akkor is folyósítja a fizetését, amikor ő figyelmezteti, hogy jobb, ha eltűnik.

1945 után új korszak, új politika köszönt be... A hivatalos eljárások során igazolják ugyan, hogy nem követett el háborús bűnt, végül mégis állás és mindenfajta rendezői lehetőség nélkül marad, nyomorúságos körülmények között él. Major Tamás, a Nemzeti igazgatója sem ad neki munkát. 1956 őszén Kaposváron kezdődik pályája utolsó rendezői korszaka, aztán Kecskemét és végül Pécs következik. Ezek az évek tele vannak megaláztatással, kényszerű kompromisszumokkal. Nincs lehetősége tehetségéhez, tudásához illő körülmények között rendezni. Hogyan tér vissza élete végén Németh Antal pályája a Nemzetihez?

– 1963-ban születik meg a határozat a Nemzeti Színház Blaha Lujza téri épületének a lebontásáról. Ez volt Németh Antal életének legfontosabb színhelye, minden művészi siker és kudarc ehhez az épülethez

fűzi. Ahol lehet, kifejtji aggodalmát, hogy mi lesz az épületben lévő hatalmas dokumentációval. Elmondja ezt Keresztury Dezsőnek is, akivel még berlini ösztöndíjasként köt barátságot, aki aztán '45 után rövid ideig vallás- és közoktatásügyi miniszter, a 60-as években pedig az Országos Széchényi Könyvtár főkönyvtárosa. Németh tanácsai révén így kerül rengeteg értékes anyag a lebontásra ítélt Nemzetiből az akkor még a Nemzeti Múzeum épületében működő OSZK-ba. Németh elsősorban saját igazgatói korszakának a dokumentumait kezdi rendezni.

Be tudja fejezni ezt a munkát?

– Sok részletet megír, de nem ér a munka végére. Meg akarta írni – adatokkal, tényekkel alátámasztva – igazgatósága történetét, és azokat a botrányokat is, amelyekről annak idején sokat beszéltek, pletykáltak, de a valóság csak a dokumentumok révén tárulhat fel. Itt van például a Timár-ügy: 1942-ben a színész egy vendéglőben italozik. Asztaluknál ülő zsidó nőre a szomszédos asztaltól megjegyzéseket tesznek. Szóváltás kerekedik, és Timár azt ordítja, hogy zsidónak nevelem a fiát, mert utálja ezt a tehetetlen magyar fajt. A Nemzetiben főszerepeket játszó Timárt nemzetgyalázásért feljelentik. Németh átszervezi a műsort, szerepeket oszt át, de közben arra kéri a Horthy Miklós kormányzóhoz bejáratos Bajor Gizit, járjon közben kollégájuk érdekében. Két hónap múlva Timár újra játszhat. Németh Antal utolsó munkája a csesztveki Madách-múzeum anyagának összeállítása, berendezése volt, ami azért is rendkívül értékes, mert a *Tragédiával* és a szerzővel egy életen át foglalkozott tudósként és rendezőként. Végso soron azt akarta, hogy a hatalmas dokumentáció és hagyaték közgyűjteményi védelem alá kerüljön. Tudta, hogy a Nemzeti múltját és az ő tevékenységét semmire sem becsülik, de abban reménykedett, hátha az utókor számára érdekes lesz mindez. Sokáig úgy tűnhetett, mintha Hevesi Sándortól Major Tamásig, vagyis '32-től '45-ig nem lett volna igazgatója a Nemzetinek. A rendező és színháztörténész Lengyel György, az egykori tanítvány volt az első, aki 1984-ben egy tanulmányban példaértékű színházi rendezőként említi a nevét, és pozitívan emlékezett meg róla... Lassan méltó helyére kerül az alakja a magyar színháztörténetben.

KORNYA ISTVÁN

Hiszek...

Hiszek egy különleges és egyedülálló magyar színházi kultúrában. [...] A magyar színjátszás sohasem volt csak színház, hanem mindig több annál: a magasabb rendű cél gondolatának etikát sugárzó ereje különböztette meg és adott egyéni hangot az európai színházi kultúra hatalmas polifóniájában a magyarnak. [...]

Hiszem az [...] étoszt sugárzó színház korszerűségét. [A] legnagyobb siker anyagilag és erkölcsileg egyaránt a komoly drámáé, amelynek mondanivalói vannak, amelyben tartalom van, amely olyat nyújt, amit sem moziban, sem másutt meg nem kaphat a néző. Színházi alkotás azonban nem sugározhat tiszta szépséget, ha a színház alkotói, az író, a színész és a színházvezető nem állnak etikai magaslapon.

Hiszek a színházat teremtők, a színházat alkotók étoszában. [...] A magyar nemzetben sokáig azért élt idegenkedés a színházzal szemben, mert magához méltatlannak és erkölcstelennek bélyegezte ezt a mesterséget.

A magyar színészet története megmutatta, hogy lehet úrnak maradni és tiszta embernek maradni a színészkedés ellenére is. Tagadom azt, hogy csak az alkotás a fontos és a magánélet semmi. [...] [N]em közömbös a Nemzeti Színház szempontjából, hogy tagjai mint vélekednek erről a kérdéssről. Azt akarom, hogy ez a gárda ebből a szempontból is példamutató legyen az országban, és senkinek az életében ne legyen olyan pont, amely nem állja a legvakítóbb reflektor fényét.

Hiszek a színházi életforma szüntelen megújulásának szükségességében. [...] A színház térbeli és időbeli megkötöttségéből folyik, hogy szüntelen keresés, szüntelen továbbhaladás a színház élete. A tradíció nem megállást jelent, a tradíció a múlt szerves továbbépítése, a tradíció csak talaj, amelyre fektetett sínen rohan a múltból a jövő felé színházi kultúránk vonata. [...] Át- meg- átítatva a magyar színjátszás és a Nemzeti Színház történelmének nagy eredményeivel, fogom keresni azt a stílusformát, amely amellezt, hogy magyar és összhangban van a nemzet lelkével, egyben mai is. [...]

Részlet az 1935-ös első évadkezdő társulati ülésén elhangzott beszédéből

Balogh Géza

Az athéni szín az 1939-es előadásban...

NÉMETH TRAGÉDIÁI

Hamburg, Budapest, Frankfurt, Bern

A Nemzeti Színház színpadára csak 1937-ben kerül először Németh Antal rendezésében a dráma. Új elképzelésével megvárja a színház fennállásának százéves évfordulóját. De a hazai centenáris *Tragédia* előtt fél évvel, 1937 áprilisában előbb Hamburgban rendezi meg a művet. Korábbi elképzelése több ponton változott ebben az előadásban, legjellegzetesebb része a londoni szín haláltáncának döbbenetes erejű megjelenítése. Emlékirataiban Németh elutasítja azt a megfogalmazást, miszerint ő a hamburgi koncepciót ültette volna át a Nemzeti Színház színpadára, ellenkezőleg, „...fordítva igaz: *Hamburg volt a budapesti előadás főpróbája*”.

A centenáriumi előadás – főszereplői Lehotay Árpád, Tőkés Anna és Csontos Gyula – tizenöt képre oszlik. Németh a második prágai képet elhagyja és helyette a londoni színt záró jelenetet, a temetőt jelöli önálló képként. Az első felvonás az első három színt tartalmazza, a második Rómával, a harmadik Párizssal ér véget, a negyedik szakaszt London és a haláltánc, az ötödiket pedig a fennmaradó négy szín alkotja. Az előadás négy szünettel három és fél óráig tart. A forgószínpadra épülő, mozgalmas előadás csúcspontja most is a haláltánc, Milloss Aurél kongeniális koreográfiájával és közreműködésével. Miközben a vásári forgatag körtáncá alakul át, a bódék és sátrak helyén sírok és fejfák jelennek meg. Feltűnik a frakkos-cilinderes, fekete köpenyes, fehér kesztyűs Halál. Amerre elhalad, kezének rebbenésére lehullanak az emberek. Mindenkit más-más mozdulattal dermeszt meg: a Cigány-asszonynak a tenyerét mutatja, a Nyegle kezéből egy könyvet kap ki, a vendéglő vendégeinek bort tölt, a Zenésztől elveszi a hegedűjét, a Kéjhölgy csókra kínálja az ajkát, a Virágáruslánytól virágot vesz. „...fortissi-

mo zenére diadalmi táncot táncol a Halál a szakadatlanul forgó színpadon, végig a londoni vásáron, hullák és hullabegyek közt - emlékezik a jelenetre a rendező -, míg meg nem pillantja az egyetlen élő, a fátyolba burkolózott Évát, akiről szavai végén éles, fehér fény tépi le az utolsó leplet, hogy ott álljon diadalmas meztelenségében a Halált is legyőző örök Asszony.”

Két évvel később ennek az ellentétpárját alkotja meg a Nemzeti Kamaraszínház színpadán. Mintha vitatkozni akarna saját látványos, mozgalmas, forgószínpados, sok szereplős, „operai” elképzelésével. A kicsi, mélység nélküli színpad mindvégig egy szárnyas oltárt ábrázol, amelynek képei – Viski Balázs László festményei – nem csupán a helyszínekre utalnak, de a képeken belüli kettősséget is kifejezik: az oltárképek az egyes álmok képei középen megfordulnak, az emberi életprogram színe után a visszaját, egy-egy cél megvalósulásának pozitív és negatív oldalát mutatva. A képeken mindig egy-egy idézet utal a jelenet lényegére. A szereplők – Abonyi Géza, Lukács Margit, Kovács Károly és a többi szerepet játszó tizenöt színész – csak kevés mozgással, állóképyszerű beállításokban, mint egy oratórium szólistái szólaltatták meg Madách szövegét. Azt hiszem, ez az előadás volt Németh Antal legkedvesebb gyermeke; legalábbis erre utaltak a Tárogató úti lakás relikviái: a bejárati ajtó előtt elhelyezett és művesen kivitelezett makett, meg a nappaliban álló gipsz Éva-szobor.

1940-ben Frankfurtba hívják meg a *Tragédia* rendezésére; itt Helmut Jürgens a díszlettervező, akivel ismét visszatérnek a dinamikus, jelzésszerű háttérvetítés alkalmazására, továbbfejlesztve a kamaraszínházi előadás Ádám csalódásai nyomán megváltozó képeit. A két utóbbi előadás szintézisének megteremtésére tesz kísérletet az 1942

... és az athéni szín díszletterve

augusztusában megvalósuló hetedik Tragédia-rendezés, amelyet Németh „középváltozatnak” nevez, mivel egyszerre próbál megfelelni a technikailag igényes, korszerű nagyszínházi kívánalmaknak és a kamaraszínpad meghittségének. A nagyvonalú és puritán, mindvégig egységes színpadkép tervezője ezúttal a fiatal Fábri Zoltán, a három főszereplő Lehotay Árpád, Könyves Tóth Erzsé és Kovács Károly.

A negyvenes évek első felében szóba kerül a darab grazi, varsói, ljubljani, zágrábi, belgrádi és moszkvai bemutatója is, de a háború előretörése megghiúsítja a javíthatatlan álmódó lankadatlan fáradozásait. Egyedül Bernben sikerül még egyszer színpadra vinnie a darabot 1943-ban, de ez majdnem olyan keserű tapasztalatokat hoz számára, mint első *Tragédia-rendezése Sebestyén Gézánál* (az előadás nem valósul meg a Budai Színházban – *A szerk.*). „Nagy önuralmamba került, hogy ebben a másfajta – üzleties – szemléletű közegben állandó kompromisszumokkal, a művészi eredménnyel arányban nem álló erőfeszítések árán mégis létrehozzak egy becsületes produkciót” – emlékezik utolsó megvalósult *Tragédia-rendezésének* körülményeire a rendező.

A negyvenes években monumentális, színes hangosfilmet akar készíteni Madách művéből. Sikerül összehoznia százezer pengőt a költségekre, de az előzetes költségvetés szerint elképzeléseihez háromszázezer pengőre lenne szükség. (Akkoriban egy átlagos magyar film költsége húszezer pengő.) Úgy képzei, hogy valamennyi magyar színész szerepet kap benne, az egyes korok helyszíneit pedig más-más díszlettervező tervezi. „*hogy a film a korszak magyar színházművészetének teljes enciklopédiája maradjon akkor is, amikor más szempontból talán elavul*”. Három verzióban, magyar, német, olasz koprodukcióban kívánja elkészíteni. A terv nem valósul meg, ahogy megghiúsul a táncjátékváltozat is, amelynek zenéjét Veress Sándor, koreográfiáját Milloss Aurél komponálta volna.

részlet Balogh Géza: *Németh Antal álmai* című cikkéből (Critica Lapok)

Direktori párhuzamok

Hevesi Sándor 1922 és 1932, Németh Antal 1935 és 1944 között vezette a Nemzeti Színházat. Tanulságos a Lengyel György által 2017-ben megjelentetett *Kortársuk voltam* című kötet párhuzamos életrajzából idézni.

„Mindketten szerény körülmények közül jöttek, nagy szorgalommal szereztek különösen sokoldalú tudást. Egyetemi éveik alatt végig maguk fedezték tanulmányaik költségeit, különböző lapok szerencsésen elnyert megbízásaival – mind a Magyar Szemle, mind a Napkelet a kor kiváló lapjai voltak –, az, hogy ők írhattak oda, majd fiatalon művészeti és színházi kritikusok lettek (...) önmagában is nagy megtiszteltetés és lehetőség volt mindkettejük számára.

Színházi útjuk különböző történetekkel, de hasonlóan bonyolultan alakult.

Mindketten fiatalon, tudásuk és különleges tehetségük birtokában váltak alkalmassá a korszak több fontos színházának vezetésére.

Nemzeti színházi igazgatásuk tíz, illetve kilenc éve alatt mindkettőjüket támadta a sajtó és a politikai közélet, különböző politikai oldalakról.

Mindkettőjüknek meg kellett birkóznia a Nemzeti Színház maradi és változtatni nem hajlandó tagjaival.

Mindketten reformerek voltak, alapjaiban újíttatták meg koruk Nemzeti Színházának stílusát minden vonatkozásban: új színjátszást, új szcenírozást akartak és részben tudtak megvalósítani.

Mindketten alapvetően apolitikus alakok voltak, de mindketten a politika függvényei, felemeltjei és áldozatai.

Mindketten tisztességes emberként éltek, de mindkettőjüket próbálták beszennyezni különböző módokon.

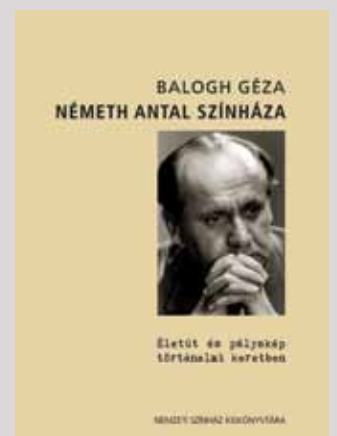
Mindkettejüknek tehetségükhöz és elvégzett munkájukhoz méltatlanul kellett a Nemzeti Színházat elhagynia.

Két nagy művész, két tisztességes ember, mindkettőnek a magyar politikai élet nehéz korszakaiban kellett helyt állnia.

Mindketten kivételes életművet hagytak ránk.”

Ellenszélben kiteszítottként

A Nemzeti Színház Kiskönyvtárának 2015-ben megjelent második kötete érdekes és olvasmányos formában ismerteti meg az érdeklődőt Németh Antal életének történetével, színházelméleti, pedagógiai és gyakorlati színházi munkásságával. A 20. század első felének jelentős magyar színházi rendezői között alig akad olyan, akinek teljes pályáit sikerült bejárnia. Németh Antal sorsa annyiban tragikusabb a többiekénél, hogy két totalitárius politikai rendszerben próbált független művész maradni. Mindkét rendszer kegyetlenül megbüntette. Balogh Géza életrajza bemutatja e sokszínű, fordulatokban gazdag pálya törekvéseit, sikereit, kudarcait, és a kort, amelyben a Nemzeti Színház nagyhatású igazgatója és rendezője élt, harcolt és alkotott.

SZENTIVÁNÉJI ÁLOM

Elmosódó határok álmok és valóság között à la Shakespeare

Van, hogy nem tudunk különbséget tenni a vágyaink diktálta álom és a valóság között, mert a szerelem olyannyira felkavar bennünket. Sőt, előfordulhat, hogy az álmainkban átélt intenzív érzések valóságosabbnak tűnnek a mindennapi élet megszokott, gyakran csak szerepként megélt valóságánál. A Szentivánéji álom szereplői egy furcsa beavatáson esnek át valahol az álom és a valóság határvidékén.

Amikor a Szentivánéji álom Helénája skype-on bejelentkezik, és a hatalmas kivetítőn látjuk a kétségbeesetten epekedő szerelmes könnyáztatta arcát, máris beleestünk a szerző, Shakespeare és a rendező, David Doiasvili csapdájába. Az angol szerző azt „hazudta”, hogy a műve az ókori Athénban játszódik (pedig Londonban történt minden), a grúz rendező pedig azt állítja: itt és most. Mindkettő igaz, és egyik sem? És közben időnként Stromae Formidable című száma szól. Akkor mégis csak itt vagyunk a mában? Leginkább mégis az álom és a valóság között utazunk.

A grúz David Doiasvili rendezte előadásban is fontos szerepet tölt be a humor, a derű, de az csak akkor tud igazán érvényesülni, ha mellette ott van a folyton változó emberi érzelmek, viszonyok erőteljes drámája is.

Az előadás szereplői a valóság, az ébrenlét állapotából átkerülnek az álom különös világába, és a rendezés ezt a nyelvi eszközeivel is érzékelteti. Amikor még a realitás a meghatározó, Nádasdy Ádám modernebb, korunkhoz nyelvileg közelebb álló fordítása hallható. A darab második felében, vagyis a varázslatos álom világában Arany János 19. században készült szövege hangzik el, amelynek sajátos archaikussága

kifejezetten „álomszerű”. Az előadás végén (a dráma negyedik felvonásának második felétől), az „ébredéstől” kezdve pedig keveredik a két fordítás, mert az előadás koncepciója szerint a szereplők maguk sem tudják már: hol az álom, és hol a valóság.

William Shakespeare

Szentivánéji álom

vígjáték két részben

Arany János és Nádasdy Ádám fordítása alapján

Thézeus / Oberon – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Hippolyta / Titánia – TÓTH AUGUSZTA ■ Puck / Philostrate – FARKAS DÉNES ■ Egéus – TÓTH LÁSZLÓ ■ Lysander – FEHÉR TIBOR ■ Demetrius – MÁTYÁSSY BENCE ■ Hermia – FÁTYOL KAMILLA m. v. ■ Heléna – KATONA KINGA ■ Vackor – OLT TAMÁS ■ Gyalu / Oroszlán – KRISTÁN ATTILA ■ Zuboly – SZARVAS JÓZSEF ■ Dudás / Thisbe – SCHNELL ÁDÁM ■ Orrondi – VARGA JÓZSEF ■ Ösztövér / Hold – RÁCZ JÓZSEF

Díszlet: David Doiasvili // Jelmez: Bánki Róza // Dramaturg: Kozma András // Ügyelő: Dobos Gábor, Lencsés István // Súlygó: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: DAVID DOIASVILI

mikor? hol?

november 11. – 19 óra • Nagyszínpad

16 éven felülieknek ajánljuk!

Az előadást magyar nyelven, angol felirattal játsszuk!

KÖRHINTA

Próza, zene, tánc és „fölgeng benne a szerelem”

Szeretem, föld, házasság, érdekek. Vajon melyik a fontos? A fiatalok boldogsága, vagy hogy – évszázadok paraszti törvénye szerint – egyesüljenek a birtokok, amelyek majd megélhetést jelentenek egy új család számára. Szeretem? Lehet-e a pillanat boldogságára jövőt építeni?

Erősebb a társadalom, a „földhöz a föld törvénye”, a józan ész, mint két ember egymásakarása?

– A szerelemért érdemes élni, küzdeni. Hitet lehet meríteni belőle – mondja a rendező, Vidnyánszky Attila. – Ez a *Körhinta* történetének magva. Erről szól a Nemzeti Színház előadása is. Két férfi ugyanazt a lányt akarja. A lányt a szíve a szegényebbhez húzza, míg a szülei a módosabbhoz adnák. A lány a szívére hallgat. Töröcsik Mari úgy emlékszik, hogy Jean Cocteau azt mondta: a *Körhinta* azért nagy film, mert „fölgeng benne a szerelem”. A történet egyszerű, éppen ezért úgy tekintünk a *Körhintára*, mint egy görög drámára. Ismerjük a sztorit, ahogy az ókori színházban is mindenki ismerte a mítoszokat, azok szereplőit, sorsát. Nem lineárisan mesélem el a történeteket, hanem egyfajta mozaikszerűség, párhuzamosság jön létre, ami szándékosan kihagyásos, balladisztikus.

– A Marira vágyakozó két ifjú között nem politikai a különbség, mint Fábri Zoltán zseniális filmjében, hanem a háttérük más: Farkas Sándor gazdag, Bíró Máté szegényparaszt – magyarázza a rendező. – Előbbiről, vagyis a gazdag kéről ráadásul a filmtől eltérően mi nem mondunk ítéletet. A földhöz való viszonya, alázata, a munkabírása mind olyan erények, amelyeket ma is elismerünk. Mindössze egy dologban nincs igaza: a szerelemben. Márpedig ez az érzés köti össze az eget a földdel – ezt nem ismeri fel, ezért bukásra van ítélve. Az előadás

Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsa

Körhinta

Pataki István – CSERHALMI GYÖRGY m. v. / VARGA JÓZSEF I
Patakiné – SZÜCS NELLI I Bíró Máté – ifj. VIDNYÁNSZKY
ATTILA m. v. / BERETTYÁN NÁNDOR I Mari – WASKOVICS
ANDREA m. v. / SZÁSZ JÚLIA e. h. I Farkas Sándor – FARKAS
DÉNES

Közreműködik a Magyar Nemzeti Táncgyűttes // Zene: Lakatos
Róbert // Díszlet: Mira János // Jelmezterv, forgatókönyv, drama-
turg: Zs. Vincze Zsuzsa

Társrendező-koreográfus: ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

november 28., 29. – 19 óra • Nagyszínpad

a Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncgyűttes közös
előadása

drámai főszereplője egyértelműen Mari, érte folyik a harc, neki kell döntenie a józan, kiszámítható, gazdag Farkas Sándor, és a szenvedélyes szerelmet kínáló Bíró Máté között.

Az érzelmek sodró erejét grandiózus színpadi kompozíciókban láthatjuk a színen egy műfajokon átívelő, a prózát, a táncot, a zenét egyesítő költői színházi előadásban. A *Körhinta* nagyszerű szereposztása mellett a produkció dinamizmusáért a Magyar Nemzeti Táncgyűttes felel.

SZENVEDÉLY

Bergman életszigetei –
titkok, magányok, csendek

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy sziget. De nem csak olyan tényleges, víztől ölelt parti szikla, hanem képletes is, ami az ember lelkében él. Ahova, ha megbántódik, visszavonul, és kizárja a világot. Becsukja az ajtót, és a világ kint reked, minden zűrzével, zajával együtt.

Nos, egy ilyen kis szigeten élt, halt és alkotott egy nagy, magas rendező, bizonyos Bergman. Sok felesége volt, sok szerelmet, szakítást megélt, sok filmet forgatott. Bennük van a világ is, ő is. Filmjei, írásai rólunk szólnak. Kevés szóval, hosszú, feszült csendekkel. Rólunk, mezeten, társas magányba zárt lényekről.

Egyik filmje a *Szenvedély*, amelyből a színpadi adaptáció készült. 1969-ben forgatta a filmet Bergman Fårö szigetén. Fårö (szó szerint Juh-sziget) egy apró sziget Svédországban, a Balti-tengeren, Gotlandtól északra. Bergman szigete. Itt élt 1960-tól 2007-ben bekövetkezett haláláig. A film két kisiklott életű és átmenetileg egymásba kapaszkodó emberről, egy férfiről és egy nőről szól. Meg egy jómódú, gyerektelen házaspárról Elisről és Evaról. Barátok, szeretők. Kapcsolataikat félve titkolt, elfojtott élethazugságok feszítik. Körülöttük a sziget csendje, nyugalma. Aztán egy nap váratlan és értelmetlen kegyetlenkedés történik: háziállatokat öldös le valaki. Kuttyát, birkát, lovat. A közhangulat egy ártatlan ember, Johan ellen fordul. A két történet nem függ össze. De az erőszak légkörében az önigazolás is végzetes.

Ingmar Bergman a filmkészítői munkássága mellett jelentős színpadi szerző, rendező és író is. Precízen kidolgozott forgatókönyveiből

Ingmar Bergman

Szenvedély

Fordította: Kúnos László

Andreas Winkelman – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■

Anna From – GYÖRGYI ANNA m. v. ■ Elis Vergéus

– SCHNELL ÁDÁM ■ Eva Vergéus – TÓTH

AUGUSZTA ■ Johan Andersson – SZARVAS JÓZSEF

Díszlet-jelmeztervező: Berzsényi Krisztina //

Dramaturg: Kulcsár Edit // Fotó, fények: Nagy András

// Zene: Palotai Zsolt

Színpadra alkalmazta és rendezte: KISS CSABA

mikor? hol?

november 28., 29. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Magyarországon is több színházi előadás született. A *Szenvedély* ősbemutató, színpadon még nem játszották. A filmnovella és az eredeti dialógusok alapján készült a Nemzeti Színház előadása. Ez volt a 305. Bergman bemutató a világon.

Nagy András operatőr 24 tekercs régi jó filmmel, egy fekete börtorkos fényképezőgéppel elindult Fårö szigetére a Nagy Komppal, majd a Kis Komppal, hogy a *Szenvedély*hez fényképeket készítsen. A szigetről, az egyedüllétről, Bergman fényeiről. És ha András megszomjazik, olyan kétszáz koronással fizet a sörért, amin Bergman képe látható. Ez egy mai teljesen igaz – mese.

KISS CSABA rendező

Horváth Lajos Ottó, Györgyi Anna

Trill Zsolt

Bertolt Brecht

Galilei élete

Galileo Galilei / A 39 éves Andrea Sarti – TRILL ZSOLT ■ A 73 éves Galilei – TÖRŐCSIK MARI / TRILL ZSOLT / SÖPTEI ANDREA ■ Andrea Sarti / A bíboros inkvizítor / Az inkvizíció tisztviselője – IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA m. v. ■ Sarti, Galilei házvezetőnője / A 43 éves Virginia / Barberini bíboros, a későbbi VIII. Orbán pápa – TROKÁN NÓRA m. v. ■ Sagredo, Galilei barátja / A teológus / Vanni, vasöntő – KRISTÁN ATTILA ■ Priuli, kurátor / A filozófus / Christopher Clavius asztronómus / Bellarmin bíboros, Filippo Mucius tudós – MÁTYÁSSY BENCE ■ Virginia, Galilei lánya – WASKOVICS ANDREA m. v. ■ Cosmo de Medici / A dózse – MÉSZÁROS MARTIN ■ Agg bíboros – KOLTAI-NAGY BALÁZS ■ A kis barát – NAGY MÁRK ■ Lodovico Marsili – SZÉP DOMÁN

fordító, dramaturg: Ungár Júlia // díszlet: Ambrus Mária // jelmez: Benedek Mari

rendező: ZSÓTÉR SÁNDOR

mikor? hol?

november 13., 21. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

GALILEI ÉLETE

Egy tudós kalandjai, aki megváltoztatta a világot, de nem látta Istent a távcsövén

„Tudnom kell!” – mondja Galilei, amikor az inkvizíció tiltása ellenére újra kísérletezésbe fog, hogy bebizonyítsa: a Föld forog a Nap körül. Nagyon személyes, megszólító erejű a „tudnom kell” gyötrelmes és örömteli szenvedélye, a kételkedés saját eredményeiben is, a kísérletezés kudarcokkal teli hétköznapi robotja, a saját és mások életével való hazardírozás, a kisebb-nagyobb csalások, ravaszkodások és megalkuvások, és az ezekkel való szembenézés fájdalmas és kellemetlen józan-sága. És személyes az élet adta örömek tisztelete, legyen az evés, ivás, jó könyv, szép vers, új gondolat, a humor, bölcs ironia és a keserű önironia.

– Szenvédélyes, felforgató, agyakat mozgató, tunyaság- és restség-ellenes – lelkesedik Bertolt Brechtért Zsótér Sándor rendező. – A német mester azt mondja, hogy a gondolkodás az emberiség legnagyobb élvezetei közé tartozik. Nem valami szomorú dolog. Rájönni valamire ugyanolyan érzi öröm, mint meginni egy jó pohár sört. Galilei szerintem Brecht. Brecht egész életében kísérletezett, égették a könyveit, száműzetésbe ment. Meg akarta változtatni a világot. Galilei meg is változtatta. Nem látta Istent a távcsövén. Jól tette, hogy visszavonta a tanait vagy sem, nézőpont kérdése. A szerző, Brecht és drámai alteregója, Galilei nem tartják sokra a hősokeket, a mártírokat, az önfel-

dozókat. Galilei a darab végén azt mondja, hibázott. Másfelől megírta utolsó nagyhatású művét, a Discorsit, vagyis a Matematikai érvelések és bizonyításokat. Sűrű, zavaros, gazdag élete volt.

Brecht drámájának főszereplője Galileo Galilei (1564–1642), a kísérletekre alapuló modern fizika megalapítója, aki Kopernikusz tanait elfogadva és igazolva azt hirdette, hogy a világegyetem központja nem a Föld, hanem a Nap. Az inkvizíció elé idézték. Visszavonta tanait.

Galilei így beszél Brecht drámájában: „Célom nem az igazam bizonyítása, hanem hogy kiderítsem, igazam volt-e? Mindent, mindent újra kétségbe vonunk. És ha megtaláltuk, amit megtalálni szeretnénk, különös bizalmatlansággal szemléljük. Megfigyelésünk kiindulópontja: kíméletlenül ragaszkodunk ahhoz a tételhez, hogy a Föld egyhelyben áll. És csak ha csődöt mondtunk, tökéletesen és reménytelenül vereséget szenvedtünk, és sebeinket nyalogatjuk, vetjük fel ismét a kérdést: nem volt-e mégis igazunk, és mégis mozog a Föld.”

*

Az előadás 2016-ban elnyerte a Színkritikusok Díját, a **legjobb rendezés**: ZSÓTÉR SÁNDOR, **legjobb férfi főszereplő**: TRILL ZSOLT.

Blaskó Péter, Tóth Augustza

Arthur Miller

Az ügynök halála

Willy Loman – BLASKÓ PÉTER ■ Linda – BÁNSÁGI ILDIKÓ ■ Biff – NAGY MÁRK e. h. ■ Happy – MÁTYÁSSY BENCE ■ Bernhard – FEHÉR TIBOR ■ A nő – TÓTH AUGUSZTA ■ Charley – SZARVAS JÓZSEF ■ Ben bácsi – BODROGI GYULA ■ Howard Wagner – SCHNELL ÁDÁM ■ Miss Forsythe – BARTA ÁGNES ■ Jenny, titkárnő – VAS JUDIT GIGI m. v. ■ Stanley, pincér – Herczegh Péter e. h. ■ Letta – SZABÓ NIKOLETT e. h. ■ Pincér – BAUMANN MARCELL e. h.

Fordította: Ungvári Tamás // Dísztlet: Szilávik István // Jelmez: Szakács Györgyi // Zenei összeállító: Csiszár Virág // Dramaturg: Kulcsár Edit

Rendező: CSISZÁR IMRE

mikor? hol?

november 2. – 19 óra
november 3. – 15 óra
Gobbi Hilda Színpad

AZ ÜGYNÖK HALÁLA

Willy Loman szerepében az idén 70 éves Blaskó Péter

– Számomra Willy Loman tragédiája abban áll, hogy élete hiábavalóságát önként, az élete árán váltotta meg. Olyan ember tragédiája az övé, aki azt hitte, ő az egyetlen, aki nem felel meg a számára borotvált propagandafőnökök által diktált egyetemes világrendnek. Az égiszű konzervrengetegből egy dörgő hangot hallott, amely ide-oda csapódva hömpölygött végig a város újságokkal bélelt útvesztőin: „Érvényesülj!” Ilyen hangra ember nem válaszolhat. A tükörből Willyre is csak a saját megtestesült kudarca bámult vissza – írta egykor legsikeresebb darabjáról, *Az ügynök haláláról* Arthur Miller.

– Nem a darab aktualizálhatósága fontos – hangsúlyozza Csiszár Imre rendező. – Miller olyan tulajdonságokkal ruházta fel az amerikai kisembert, mint a görög drámaírók hőseiket. És ebből a klasszikus időtlenségből kikeveredik egy igazi 21. századi tragédia.

A kulcs Willy Loman alakja. Egész életét a családjának szentelte, biztos kispolgári létet teremtett meg a számukra. Amikor megöregszik, hirtelen mindenki elfordul tőle. Olyan társadalomban kellene

élnie, amelyben hitt, de amelyben erre a megfáradt, beteg, kissé már szürke emberre nincs többé szükség. Már a családját sem tudja elartani, így csak egy választása marad: feláldozza magát. Ebben hasonlít a görög drámák főhőseire. Loman áldozata kell ahhoz, hogy eljussunk a katarzishoz. És ez nem csupán egyéni sors, hanem egy magát túlélő kor látetele. Kiderül: a kapitalizmus nem minden világok legjobbika.

Az előadás a darab társadalomkritikai jellegére helyezi a hangsúlyt, de nem tandrámát adnak elő. Érzelemgazdag előadás született. Mert a rendező nem az aktualizálásban hisz, hanem a színészi munkában. Blaskó Péter Lomanje a színész személyiségéből fakad. És ugyanígy tesznek a többiek is: Bánsági Ildikó, a feleség és a két fiuk is...

– Loman érzékenységek hálójában vergődik, könnyen sérthető, sérülékeny ember. Nagyon sok minden bántja, számos sérülést hordoz magában. De Blaskó érzékenysége révén feldolgozza és meg is teremti a tragikus alaphelyzetet – mondja Csiszár Imre Blaskó Péterről. – Ő az a színész, aki magával ragadja a nézőt.

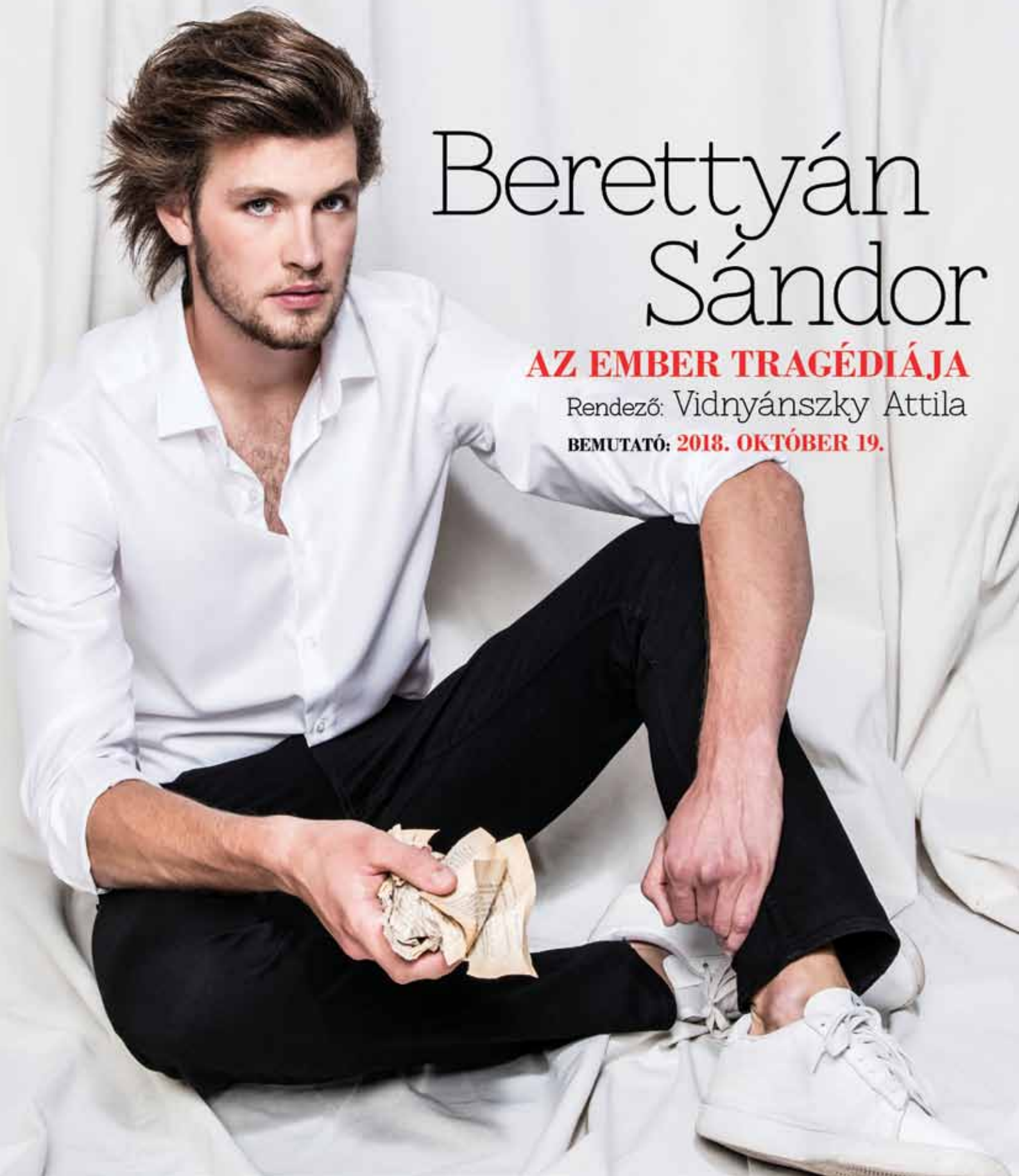
NEMZETI

Berettyán
Sándor

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

Rendező: Vidnyánszky Attila

BEMUTATÓ: 2018. OKTÓBER 19.

Különféle politikai berendezkedések és rendszerváltások, forradalmak és háborús idők, szabad és békés korszakok alatt mindig kitüntetett szerepe volt a Nemzetinek. Története sok fordulattal kanyarog 1837 óta a Nemzeti Színház új épületének 2002-es megnyitásától egészen a mai napig.

150

15 ÉVES AZ ÚJ ÉPÜLET
180 ÉVES A NEMZETI SZÍNHÁZ

nemzeti-történet | **befejező rész**

LEGYEN (ÚJ) NEMZETI SZÍNHÁZ!

Az épület 2002-es megnyitása – igazgatók és koncepciók

A Nemzeti Színház hosszú története mindvégig két szálon haladt. Az épület és a társulat, a művészi intézmény egyaránt központi kérdése volt a magyar kulturális közéletnek.

Most, amikor a Nemzeti Színház első saját épülete fönnállásának 15. éve is eltelt, illetve hogy a későbbi Nemzetivé emelt Pesti Magyar Színház megnyitásától eltelt 181 esztendő, a mai Nemzeti Színház szintén a közgondolkodás középpontjában áll. S nem véletlenül. A színház a közönségé, tehát minden színházszerető nézőnek lehet, s van véleménye róla. A színház a színházcsinálók művészi tere, így nekik is van elképzelésük arról, milyennek is kell lennie egy nemzeti színháznak. S a Nemzeti Színház elsőrangú közintézmény is, a fönntartója-alapítója az Országgyűlés, s a törvények szellemében és védelmében finanszírozza a színházak között első számúnak tekintett Nemzetit. Milyen is hát a magyar Nemzeti Színház a 21. században?

Fölépül végre a Ház

Gobbi Hilda, aki szinte emblemikus megszemélyesítője volt a „Nemzeti Színház lelkének”, 70. születésnapján, 1983-ban meghirdette az országos gyűjtést téglajegyek, bélyegek vásárlására az új színház felépítésére.

1985-ben az 1965-ös pályázati terv felújítására kapott megbízást Hofer Miklós, s megszületett az építési engedély is. A Városliget néhány fájának kivágásánál azonban nem jutott tovább az új Nemzeti építése. 1988-ban helyszínekjelölő pályázatot hirdetett a kormány. Ligeti Béla s mögötte Bán Ferenc pályázata az első két helyezett. 1990-ben aztán az új kormány feje bejelentette, hogy az ország gazdasági lehetőségei nem alkalmasak az új Nemzeti közeli megvalósítására. 1996-97-ben újabb helyszínekjelölési, majd építészeti tervpályázat jelent meg. Az Erzsébet térre készült Bán Ferenc-terv kapta a második

díjat, első nem osztottak ki. A sorozatosan sikertelen igazgatói kinevezések után 1999-ben Schwajda György lett az új Nemzeti kormánybiztosa. 2000 májusában Vadász György terve lett a nyertes immár a Duna-parti helyszínre. Az építési engedélyt azonban a pályázaton nem induló Siklós Mária terve kapta meg.

Az épülettel kapcsolatban sok kifogás, fanyalgás fogalmazódott meg. Legelsősorban is az, hogy a színház szerkezete, tereinek megszervezése egy 19. századi színházépület-koncepciót valósított meg a 21. század elején. (A Nagyszínpad nem üres, variálhatóan berendezhető tér, úgynevezett black box, hanem hagyományos elrendezésű a nézőtér és a színpad, amit „kukucskaszínháznak” is neveznek. Eredetileg csak a Gobbi Hilda Színpad adott lehetőséget a tér szabad kialakítására. A Kaszás Attila Terem pedig eredetileg próbaterem volt. – *Aszerk.*)

Ugyanakkor a színházépület elhelyezése, új városközpontot maga köré vonzó képessége vitathatatlan, még ha nem is épül gyorsan a Millenniumi Városközpont, amely a korábbi elképzelések szerint déli irányba térítené el a belvárosi funkciókat.

A Dunára nyíló impozáns üveghomlokzat valószínűleg Széchenyi Istvánnak is tetszene, hisz maga is egy Duna-híd pesti hídfőjének közelébe képzelte a nemzet színházát 1832-ben. Ami most – tekintetbe véve a nagyra növekedett kettős főváros szerkezetét – ugyan sokkal kiejebb, mégis a Rákóczi híd pesti csatlakozása mellett emelkedik. Különösen vonzó a budapestiek és a turisták számára a Nemzeti Színház impozáns parkja a maga tereivel és szimbólumaival. A kapu és a színezzszobrok, valamint a hajóorr, s a vízbe dőlő neoklasszicista (a Blaha Lujza téri épületre emlékeztető) homlokzat egyszerre valósította meg az emlékezés folyamatosságát a legmodernebb művészeti és közösségi tér kialakításával összesimító koncepciót.

A Nemzeti Színház legméltoőbb újdonsága azonban a színháztechnika volt, s azóta már fölújítva, maradt is. A Nemzeti színpada „mindent

tud”, kielégíti a látványhatásokra ma már oly igényes közönség várakozását és a színházcsinálók ambícióit is. Persze ahogy a színház fölépítése, úgy a működtetése sem olcsó mulatság. Így teljesen érthető és fontos is, hogy az új Nemzeti Színház nagy állami költségvetéssel üzemelhet.

A Nemzeti név

De ma már nem a Duna-parton álló színház az egyetlen Nemzeti. A magyar Nemzeti Színházat elsőként létrehozó 1840-i országgyűlési törvény még csak egy nemzeti színházi intézményről döntött. Ezt követően sorra alakultak a szélesedő közönség kiszolgálására az újabb társulatok, épültek a teátrumok szerte az országban, s a korábban indult vándortársulatok is bejárták Magyarországot. A következő „nemzeti színház” az önállóvá népszerűsödött operának teret adó „Sugár úti Palota” lett. Ugyan a neve nem volt „nemzeti”, hanem előbb Királyi, majd Állami, de státusza pontosan megfelelt a nemzeti színházénak.

Az igazság az, hogy a nemzeti jelzőt már első vándortársulataink is szívesen használták, a név közönségvonzó lehetett, hisz lényegében azt jelentette, hogy magyarul játsszák az előadásukat. Amikor pedig a 19. század utolsó harmadában a városok sokat áldoztak, hogy díszes épületet emeljenek a magyar bérlo társulatok számára, rendre használták a nemzeti nevet ők is (Pécsett vagy épp Szombathelyen). 1920 után, amikor a trianoni kastélyban megrajzolták a Habsburg-birodalomból kiszakadt Magyar Királyság új határait, három nagy színházunk rekedt kívül a politikai határokon. Kolozsvár, Kassa és Újvidék (néhol több tagozatú) színházainak új otthona lett Szegeden, Miskolcon és

Ádám (Szarvas József) és Éva (Pap Vera) – a Paradicsomon kívül, a 2002-es nyitóelőadáson | fotó: Katkó Tamás

Pécsett. Idővel e városi színházak nevében is megjelent a nemzeti jelző (Szegeden 1945-ben), bár sem közjogilag, sem pedig a központi állami költségvetéshez való viszonyuk tekintetében nem voltak valódi „nemzeti színházak”. 1991-ben a Győri Kisfaludy Színház jelzője is Nemzeti lett. Ez a színházépület volt egyébként a budapesti Nemzeti Színház fölépítését megelőző utolsó „zöldmezős” színházberuházás (1978-

Az ember tragédiája aktuális mű

„A tartalom tekintetében a következőket szeretném elmondani. Amikor elfogadtam a nyitóelőadásra való felkérést, egy régóta vonzó és nagy kihívás felé fordultam. Ez a mű különleges adottságokat igényel: kitüntetett közfigyelmet (az új Nemzeti megnyitása), valamint nagy és jó színházi apparátust (európai, élvonalbeli technika). Ez a tulajdonsága abból fakad, hogy a világról való elgondolkodás, a történelem és a létezés értelmének felfejtése nem akként napi tevékenység, mint a táplálkozás vagy épp a villanyzerelés. Szükségképpen egy más nézőpontot követel és a hétköznaphoz mérten kibillent állapotot eredményez. Ki kell szállnunk a hétköznapiokból, és szembe kell néznünk a mindennapi rohanás mögött meghúzódó kérdésekkel és jelentésekkel.

Ez az állapot a Miért?, és nem a Hogyan? kérdése. A Miért? a célt kérdi, a Hogyan? az utat mutatja. Ha egy korszakban olyan változások és váratlan katasztrófák (New York, 2001. szeptember 11.) történnek és támadnak, amelyekkel nem számoltunk, akkor a változások és katasztrófák által kibillentett világban fel kell tenni a Miért? kérdését. Az ember tragédiája aktuális mű. Arról beszél, hogy az ember, így a társadalom és a történelem is érzékeny és bonyolult entitás, amelyet nem lehet számokkal és egyetlen igazsággal irányítani, de még leírni, jellemezni sem. Arról a felelősségről beszél, amely egyforma erővel követeli az Embertől a létezés értelmezését, és az emberektől, tőlünk a személyes cél keresését. A civilizáció hajnalán e fény megvilágításában indultunk útnak, s rá tekintettünk, ha kilátástalan labirintusba tévedtünk vándorlásunk során.”

SZIKORA JÁNOS, a nyitóelőadás rendezője

ban). Másutt korábbi városi színházakat építettek át, újíttak föl és bővítettek, hogy állandó társulat működésére is alkalmassá váljanak, vagy éppen korábbi művelődési házakat alakítottak át színházzá.

Legutóbb a Debreceni Csokonai Nemzeti Színház kapott jogot a nemzeti jelző viselésére, de ez már a 2012-ben elfogadott új színházi törvény előírásainak következménye. Akkor ugyanis olyan értelemben definiálták a színházak fenntartásának és működésének feltételeit, hogy a kulturális kormányzattal szolgáltatási szerződést kötő többszáztagozatú intézmények (melyek a színházi mellett zenés és táncszínházi előadások bemutatására is képes állandó társulatot működtetnek, általában több játszóhelyen) külön, a működési és produkciós költségeiket meghaladó és közvetlen állami támogatást kaphatnak. A szolgáltatási szerződés tehát nem a művészi feladatok bizonyos magas színvonalú ellátását tartalmazza, hanem elsősorban közösségépítési és közönségnevelési pluszfeladatokat ír elő a színházak számára.

Az a kérdés azonban továbbra is megválaszolatlan, bár sok fórum keresi a feleleteket folyamatosan, hogy mi is teszi a nemzetinek nevezett színházat különlegessé a többi, immár műsoruk s így közönségköriük szerint is differenciáltan működő teátrum közt.

Amikor 1978-ban Székely Gábor és Zsámbéki Gábor megérkezett a (Hevesi Sándor téren álló) Nemzetibe, mindketten műhelyé vált vidéki városi, illetve megyei színház éléről jöttek Budapestre. De művészi koncepciójuk, amit nemcsak programbeszédeikből és írásaikból, hanem főképp az 1981-ig bemutatott előadásokból ismerhettünk, egy művészszínház működésének felelt meg. S az új Nemzeti Színház élére 2008-ban kinevezett Alföldi Róbert is (pályázata és öt

Az épület állni fog

„Egy biztos: 1837-től nagyon sokan megpróbálták a Nemzetit létrehozni, nagyon sok mindenkinek nem sikerült, és akinek nem sikerült, beleértve Széchenyit is, nagyon sok ellenséget szerzett. Ha én akkor nem vagyok következetes, ha az alatt a négy év alatt érzelmős vagyok, vagy mérlegelem, hogy mi éri meg inkább, hogy rámegy az idegrendszerem, vagy hogy álljon ott az épület, ha ezen én egyáltalán nekiallok morfondírozni, akkor abból sincs semmi.

Hogy miért nem voltam benn az épületben, az külön történet. Volt egy vita. Én azt mondtam, hogy legyen közvetítés a Nemzetiből, akár egész napos, interjúkkal, akár művel, de magát az előadást ne közvetítsék. Amire bizonyos helyen azt mondták, hogy de igen. Jó, akkor tettek a színház, és én addig hazamegyek szabadságra. Hajszálpontosan tudtam, hogy én ebből csak vesztésként kerülhetek ki. De hogy az épület állni fog, és százhetven év után lesz egy Nemzeti Színház, azért megéri.”

SCHWAJDA GYÖRGY

éva tanúsága alapján) művészszínházat vitt a Duna-parton. Vagyis a szakosodott intézményrendszerben programot és közönséget is választott magának. Mások, a 20. század első felében például Hevesi Sándor és Németh Antal a minőségelv alapján igyekeztek újradefiniálni az időnként válságba került Nemzeti Színházat. Azt mondták, legyen a Nemzeti a legjobb színház, emelkedjék ezzel a többi színház föl. A Nemzeti Színháznak ugyanis mindvégig megvoltak a törvény adta kiváltságai (mint az előszerződöttetési jog, a tagok állami alkalmazotti státusza és nyugdíjogosultsága, a színiiskola fenntartásának lehetősége, az örökös tagság intézménye stb.), melyekre építve mindenkor direktora válogathatott az egész ország művészei közül. S valóban, a Nemzeti gyakran volt Magyarország legjobb, legmagasabb színvonalon játszó, időnként művészi értelemben is a legizgalmasabb színháza. Lehet így is meghatározni tehát. Legyen a legjobb színház, s ehhez megadni a legbiztonságosabb állami támogatást.

Vagy lehet éppen a leginkább újító szellemű, vagy a nemzeti és a színházi hagyományokat a legkorszerűbben képviselő színház. Lehet a legjelentősebb alkotók színpada, vagy lehet a nemzetközi színházi életben legismertebb magyar színház... A magyar Nemzeti Színház története fényes időszakaiban válogathatott a szerepek közül. A legfontosabb azonban a színpadot és a nézőteret összekötő élmény.

A 2002-es nyitóelőadás

Az ember tragédiája bemutatója 2002. március 15-én egyenes televíziós közvetítésben avatta a Nemzeti Színházat. A mű, melynek címe alá Madách kéziratában a „drámai költemény” műfajmegjelölést írta,

| fotó: MTI – H. Szabó Sándor

az 1883-as ősbemutatót jegyző Paulay Ede óta izgatja a magyar rendezőket és a közönséget. Vajon hogyan lehet élő szereplőkkel megjeleníteni Madách filozófiai gondolatmenetét, álmát az emberről és az emberiségről? S mivel a szöveg egyértelműen a magyar irodalom csúcsteljesítménye, szeretnénk a színházi művészetben is konzseniális műveket létrehozni és nézni. De *Az ember tragédiája* nem színdarab. Nagyon nehéz (bár ambiciózus) vállalkozás az olvasó fantáziájával és tempójával versenyre kelni a színpad reális fantáziavilága segítségével. Nehéz, s talán épp ezért (is) annyira vonzó feladat.

Az volt Szikora János számára is, aki – miután elvállalta a nyitóelőadás rendezését – sokáig dolgozott az előkészületeken. Egyrészt azért, mert a próbafolyamat megkezdésekor még nem állt a színház, ott nem dolgozhattak, másrészt a kitüntetett kultúrpolitikai pillanat okán sok olyan elvárással is szembe találkozott, melyek nem könnyítették a *Tragédia* színre állítását. Volt valamiféle „kvóta” is, hogy a nagy számú szereplőt milyen szempontok alapján válassza ki, s volt azután egy technikai feladat (sőt, kettő), hogy meg kellett mutatni, mit tud az új színház nagyszínpada, hogyan használható ki a színpadtechnika. A másik ilyen, szinte lehetetlen külső elvárás az volt, ami egyedülálló a színháztörténetben, hogy a vadonatúj színház legelső bemutatóját egyenes adásban közvetítette a televízió. Szikora János, aki a színházi vizualitás legjelesebb mesterei közé tartozik, s minden előadásának fényviszonyait, világítását gondosan átalakította egy-egy felvétel vagy közvetítés alkalmával, kénytelen volt valahogyan megalkudni: egyszerre nem képes a színházi és a televíziós fénytechnikával dolgozni a *Tragédia* premierjén. Ezért aztán, aki tévében követte a színháznyitó eseményt, csalódottan konstataulta, milyen sötét jelenetek váltják egy-

mást a Nemzeti színpadán, pedig csak a kamerák nem láttak elég jól a térben, az ott ülő nézők mintha egy másik előadás részesei lettek volna... (Így később sokan a március 15-i ünnepi adás nézői közül elmaradtak a Nemzeti nézőteréről.)

Pedig nagyon izgalmas előadás született. Igazi 21. századi változat a Nemzetiben azóta más előadásban is színre került műből.

A legnagyobb figyelmet talán az az újítás jelentette, hogy Szikora előadásában nem volt az Úrnak hangja. (Madáchnál az Úr hangja az egyik „szereplő.”) A megszokott zengő barna bariton helyett betűk sorjázta a színpad horizontfüggönyén, amint az Úr SMS-t írt mintegy az első emberpárnak, vagy az öt ünneplő égi karoknak. S mivel az írott gondolatok következetesen képviselték mind az Úr, mind Madách teremtményének, a közönség – hisz mindenki tudja *Az ember tragédiája* utolsó, szállóigévé lett mondatát – izgatottan várta, miképp is fejeződik majd be az előadás. Optimistán vagy pesszimistán?

S elkövetkezett a Tizenötödik szín. Ádám (Szarvas József) és Éva (Pap Vera) oly sok tapasztalat és fordulat után, már kiűzetve a Paradicsomból, saját útjukra indulnak. Ádám, bár szakítania végleg nem lehet az Úrral, nem vethet véget teremtett életének, s Éva, immár egy új élettel a szíve alatt. Ehhez ad útmutatót az Úr utolsó mondata: „Mondottam, ember: küzdj és bízzal.”

A színen a besározódott emberpár elveszetten egyedül maradt, s nem szólalt meg, még csak üzenetet sem küldött az Úr. De egyszerre föltört egy gejzír, megszólalt Márta István zenéje. Ádám és Éva fölszabadultan hagyta lemosni magáról a szennyet és a magányt. Gyönyörűn „megszólalt” az útmutatás: küzdeni mindvégig az ember erejével az emberért, ez a feladat.

A Nemzeti Színház ma

Schwajda György volt az új Nemzeti első direktora, programadója és főlépítetője. Ő társulat nélkül dolgozott az elkészült színház első évében. A második bemutatót Benedek Miklós főszereplésével maga rendezte (Shakespeare *A vihar*; bemutató: 2002. március 25.). Schwajdát Jordán Tamás (2002–2008) követte a Nemzeti Színház vezérigazgatói székében. Jordán vezetése alatt alakult az első társulat, indultak meg az országjáró programok. Egy-egy vidéki város színháza, szimfonikus zenekara, balettje vendégeskedett a Nemzeti Színházban, bemutatkozva a budapesti nézőknek (és a szakmának), gyakran saját közönségüket is magukkal hozták az új színházat megcsodálni, megismerni. Jordán szíinigazgatói programja agorává tette volna a Nemzetit, kulturális centrummá, találkozóhellyé. Ez a terv az épület közönségforgalmi tereinek átalakítása nélkül nem valósulhatott meg.

2008 és 2013 között Alföldi Róbert vezette a színházat, aki új közönséget vonzott a patinásnak még nem mondható falak közé. Mérés, újító szellemű kortárs művészszínházi produkcióiban nagy hangsúlyt helyezett a kiváló minőségű színészi munkára. Pályázatokat írt ki új színjátékok megírására, s a nyertes művek egy részét be is mutatta. Különlegesség volt Esterházy Péter *Én vagyok a te...* című műve, ami a Tízparancsolatot kortárs színjátékban értelmező meghívásos pályázatra készült.

2013 óta pedig Vidnyánszky Attila a meghatározó szelleme a Nemzeti Színháznak. Nagyon határozott elképzelésekkel és vállalásokkal nyújtotta be pályázatát, s dolgozik stábjával és társulatával, pályája összegzését adja a Nemzeti éln. Vidnyánszky fiatalon megalapította a beregszászi színházat, s e társulat szellemi örökségét hozta át az anyaországba, a debreceni nagyszínházban izgalmas műsorral és jelentős rendezésekkel nagygyá vált szíinigazgatóként. S mivel a kaposvári színesképzésnek is ő a vezetője, a fiatal színházcsinálókkal frissítette társulatát.

Vidnyánszky küldetésének tekinti a hagyományok őrzését, a gyermek- és fiatal közönség számára pedig új szellemű „kötelező olvasmányokat”, történeti, nemzeti színjátékokat mutat be. A Nemzeti Színházban sokszor különleges rendezői nézőpontokból kerülnek színre a klasszikusok, a hazaiak éppúgy, mint a világszínház repertoárja.

2018 tavaszán, immár ötödik alkalommal rendezték a Duna-parti színház „összes termeiben” a Madách Nemzetközi Színházi Találkozó (angol nyelvű elnevezése rövidítésével MITEM) eseményeit. Ez a fesztivál a magyar Nemzeti Színházat nemzetközi összefüggésbe helyezve reprezentálja.

A Nemzeti Színház különös hely. A napi művészi munkában időnként harcolni kell az épület adta, nem mindig tökéletes keretekkel, küzdeni kell a közönség meggyőzéséért és megtartásáért. A Nemzeti ugyanakkor meghatározó szerepet vállal a teljes hazai színházi szcéna, a színházi struktúra működésének megújításáért, erőteljes koncepcióval, Vidnyánszky Attila irányításával és a nemzetközi tapasztalatokat is fölhasználva igyekszik a 21. századi színház és a 21. századi Nemzeti koncepcióval, munkával és teljesítménnyel történő definiálására. Igaz, nem minden kritikus, nem minden néző kötődik a Duna-parton álló színházhoz, az ebben az értelemben talán nem a „nemzeté” (ha lehetne egyáltalán), de szellemében mindenképpen azt célozza, hogy a direktor és társulata célkitűzései szerint egyre jobb legyen.

SIRATÓ ILDIKÓ

Nemzeti-koncepciók

Jordán Tamás, 2003

„[A Nemzeti Színház] ne első az egyenlők között, hanem a magyar kulturális, szellemi élet vezető intézménye legyen. (...) alapvetően jó előadásokat kell létrehozni, szignifikáns színházi arculatot kialakítani. De ezzel együtt meg kell teremteni a HELY-et.

A színház több annál, mint amit az egyes előadások nyújtanak. Agora, találkozóhely, szellemi börze legyen! A Nemzeti Színház vonzza magához mágnesként a társművészetek alkotóit, teremtsen alkalmat eszmecserére a kulturális életünket meghatározó szereplők között! A falai közé szervezett események jelentsenek permanens szellemi izgalmat, legyenek előre nem látható, új folyamatok elindítói!”

Alföldi Róbert, 2007

„... ebben a demokratikus, szabad, európai országban mit jelenthet ma a Nemzeti Színház? Semmi mást, mint azt, ami: színház. (...) A magyar nyelv, a nemzeti kultúra ápolása minden magyar nyelvű színház feladata, csak ebből a szempontból a Nemzeti Színház nem definiálhatja magát. (...) 2007-ben ugyanis a Nemzeti Színház »különlegessége« egyrészt az integráló szerep, másrészt a minőség lehet. A kulturális kormányzat ezt a minőséget ismeri el és teszi lehetővé azzal, hogy különleges lehetőségeket biztosít a Nemzeti Színháznak. A Nemzeti Színház tehát lehetőség arra, hogy bekapcsolódjunk a kortárs európai kultúrába, hogy valóban korszerű színházi nyelven beszéljünk korunkról; hogy szellemileg meghatározzuk kortársaink gondolkodását, és egy valóban nyitott, integráló, többféle világszemléletet és filozófiát is magába foglaló kulturális intézményként példát mutassunk – akár a politikának is –, hogy hogyan is lehet és kellene élni, és figyelni egymásra ebben a zűrzavaros, de nagyon színes, szabad, »szép új világ«-ban.”

Vidnyánszky Attila, 2017

„Nem pusztán attól nemzeti a Nemzeti, hogy milyen felfogásban és minőségben játszik magyar és külföldi, klasszikus és kortárs darabokat. A »felfogás« és a »minőség« vita és ízlés kérdése, mint minden művészeti tevékenység, ennek megítélése is szubjektív. Objektív azonban egy kiemelt kulturális intézmény esetében annak működési rendje és komplexitása. Vagyis: mi az, ami az elvekből a mindennapok gyakorlatában valósággá válik.

A harmadik évadra a tervezett strukturális átalakítások megvalósultak, az ötödikre pedig beállt egy olyan rendszer, amely minden más magyar színházról alapvetően megkülönböztet bennünket (és a korábbi korszakok Nemzeti Színházától is).

Miben is áll ez a különbség?

Abban, hogy mi alapfeladatként definiálunk olyan tevékenységeket is, amelyek más teátrumok számára nem kötelezőek. Ez a működés hat pil- lérre épül: 1. repertoárszínházi működés, 2. befogadatszínházi működés, 3. kiemelt események, 4. oktatás, 5. hazai, határon túli és nemzetközi turnék, 6. Madách Nemzetközi Színházi Találkozó, a MITEM.”

SZÍN VÁLTOZÁS

SZÍNHÁZ – IFJÚSÁG – NEVELÉS

IFJÚSÁGI PROGRAMOK A NEMZETI SZÍNHÁZBAN

1. KÖLYÖKNAPOK A NEMZETIBEN

Minden hónap egy-egy vasárnapján, ünnepekhez, eseményekhez kapcsolódóan szervezzük **ingyenes Kölyöknapjainkat**, ahova az óvodás és kiskisiskolások gyerekeket a szüleikkel együtt várjuk! A Kölyöknapokon a színjátszáshoz kapcsolódó kézműves-programok, színházi előadás vagy koncert várja vendégeinket!

2. ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK

Az immár országos mozgalommá vált ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK ÜNNEP-én középiskolás színjátszó csoportok – minden évben új témát kapva – munkájukat, tanárikaik és a színház mentorai által segítve, minden év januárjában színházi gálán mutatják be a Nemzeti Színház Nagyszínpadán.

3. NEMZETISZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

A négyfordulós vetélkedő során négy fős, középiskolás csapatok mérik össze tárgyi tudásukat, kutatóképességüket, kreativitásukat. Az első három forduló az interneten zajlik, a döntőre – értékes nyereményekért – a színházban kerül sor. Az elmúlt évek vetélkedőinek feladatai és azok megoldásai a nemzetiszinhas.hu/vetelkedo oldalon hozzáférhetők.

A fenti programok mindegyikéről információ kérhető Pintér Szilviától, a Nemzeti Színház ifjúsági programfelelőstől: szilvia.pinter@nemzetiszinhas.hu

4. SZÍNHÁZPEDAGÓGIAI FOGLALKOZÁSOK

Előadásainkhoz ajánljuk két- és háromlépcsős színházpedagógiai foglalkozásainkat. Tizenhat fős, általános és középiskolás csoportoknak az előadás előtt a színpadi mű befogadását, utána pedig a láttak mélyebb megértését segítő, egy-egy órás foglalkozást tart színházpedagógusunk.

5. BÁNK- MISSZIÓ (tantermi előadás)

Katona József drámája 60 percben, tanteremben előadható formában. Könnyítettünk és rövidítettünk az eredeti nyelvezeten, ám a dráma szerkezetét megőriztük, nem marad ki egyetlen szereplő és egyetlen történeti szál sem. A diákok közvetlen közelében, a tanterem díszletei között elevenedik meg a hatalomról és szerelemről, hazaszeretetről, hűségről és árulásról, a politika természetrajzáról és a bosszút felülíró kegyelemről szóló klasszikus mű. Az előadást ingyen adjuk elő az iskolákban.

6. RÁHANGOLÓ

Az előadás előtt egy órával a produkció dramaturgia és/vagy rendezője mintegy negyven perces bevezető beszélgetést tart az iskolai csoportoknak. A ráhangoló után a diákok felkészültebben ülnek be az előadásra, felfigyelhetnek összefüggésekre és érdekes részletekre is. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell jelentkezni!

7. KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

Az előadás után a színészek és az előadás dramaturgia találkoznak az iskolai csoportokkal, és beszélgetnek a darabbal kapcsolatos élményekről. A mintegy harminc perces találkozáson közös fotózásra, dedikálásra is alkalom nyílik. A programra legalább huszonöt fős iskolai csoportok jelentkezését várjuk, legalább két héttel az előadás előtt!

A fenti programok mindegyikéről információ kérhető Pintér Szilviától, a Nemzeti Színház ifjúsági programfelelőstől: szilvia.pinter@nemzetiszinhas.hu

8. KULISSZAJÁRÁS

A csoportos iskolai színházlátogatások alkalmával, az előadás előtt nyílik rá lehetőség. Mintegy negyven perces séta közben bemutatjuk a színház működését, a színpadokat, az öltözőket és egyéb „háttérdekségeket” is. Egyszerre legfeljebb harminc diákot tudunk fogadni. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell jelentkezni!

Jelentkezés a kulisszajárásra: latogatas@nemzetiszinhas.hu

DIÁKJEGYEK, DIÁKKEDVEZMÉNYEK

#nemzetiadiakokert

Négy előadásunkat: a János vitézt, a Csongor és Tündét, a Tóth Ilonkát és a Fekete ég – A fehér felhő című darabokat diákcsoportok (és kísérőtanáraik) számára ingyenessé tettük. Célunk, hogy a magyar irodalomtörténet fontos műveit és a magyar történelem sorsfordító pillanatait megidéző előadásainkat a lehető legtöbb diák számára elérhetővé tegyük.

DIÁKBÉRLETEK

A diákbérletek bármely előadásra beválthatók.

CSOPORTOS DIÁKKEDVEZMÉNY

Mértéke **40%** mindegyik színpadunkon, mindegyik székünkre. Igénybevételéhez legalább 20 diák részvétele szükséges, kísérő(ik)nek 200 forintos jegyet biztosítunk.

PEDAGÓGUS JEGY

Játszó- és ülőhelytől függetlenül a jegyár-kedvezmény mértéke **40%**. Pedagógusigazolvánnyal egy előadásra két jegy vásárolható!

A diákbérletek és diákjegy-kedvezmények igénybevételére, valamint az ingyenes előadásokra történő jelentkezés, regisztráció: jegy@nemzetiszinhas.hu

A Nemzeti Színház iskoláknak szóló programjaira az iskola@nemzetiszinhas.hu e-mail címen lehet jelentkezni. Munkatársunk minden kérdést, időpontot, részletet egyeztet az érdeklődőkkel!

„SZÉP VOLT A TAVASZ BUDAPESTEN”

Isadora Duncan és Beregi Oszkár
szenvedélyes szerelme

„Oszkár, ez a te szép kis országod, mit tud ez nekem nyújtani, amikor a világ fellobogózva, zászlódíszben vár rám?” – kérdezte az amerikai táncosnő a Nemzeti Színház körülrajongott színészét 1902 tavaszán. A két huszonéves rövid és perzselő szerelmi kalandjának végpontja volt ez a kérdés. Útjaik hamarosan elváltak, és mindketten fordulatoss, viharos, megpróbáltatásokkal teli életet éltek. De Pesten boldogok voltak.

Isadora Duncan kaliforniai táncosnő megjelenése 1902 tavaszán lázban tartotta Budapestet. Elsőként, 1902. február 14-én a Pesti Hírlap írt a művésznőről: „Miss Loie Fuller a bécsi Bristols hotelben művészek, színészek, írók és műbarátok előtt egy fiatal táncosnőt mutatott be. Duncan Isadora a neve, melyet két év óta Amerikában, Londonban és Párizsban nagyon jól ismernek.” A tudósításból kiderült, hogy Duncan kisasszony amerikai és párizsi milliommok és arisztokraták estélyein görög táncokat lejt, melyek eszméjét a brit múzeum görög vázái keltették föl benne. Az újságíró arról is beszámolt, hogy a fiatal tehetségnek „rendkívül bájos arca van. (...) Rendkívül finomak és gyöngédek lábai és kezei. Meztláb táncol, s itt látni csak, mily kifejezésteljes lehet az emberi láb, s mily barbár dolog cipőbe dugni, s a lábszárat trikóba burkolni.”

Tabu volt

Bár eredetileg azt tervezték, hogy Isadora Duncan először Bécsben mutatkozik be nyilvánosan – 1902 márciusában váratlan fordulattal Budapestre érkezett, ahol hosszas előkészületek után április 19-én lépett fel az Uránia színpadán. Ezen az esten Beregi Oszkár, a Nemzeti

Színház tagja is közreműködött. A kritikák nem számoltak be hatalmas, mindent elsöprő sikerrel. Voltak, akiket elkápráztatt a merész előadásmód és a szokatlan koreográfia, míg mások inkább élcelődtek a furcsa produkción. A táncosnő impresszáriója, Gross Sándor azonban nem egykönnyen adta meg magát, vidéki turnét szervezett, majd 1902. május 14–18. között *Az ókori klasszikusok zenekísérettel Miss Duncan és Beregi Oszkár előadásában* címmel újabb estet rendezett az Uránia Színházban. Bevezetésül Jászai Mari gondolatai hangzottak el, az első részben Isadora Duncan ismert darabjait táncolta, míg a második szakaszban a *Pygmalion* és *Galathea* című görög rege került színre Beregivel.

A kor szellemét hűen tükrözi, hogy míg a politikai csatározásokat, a bűnügyeket, a különös haláleseteket, a közélet botrányait rendre megírták a lapok, a magánélet tabunak számított. Utalást sem tettek arra, hogy Beregi Oszkár azért szerepel olyan lelkesen Isadora Duncan oldalán, mert gyengéd szálak fűzik őket egymáshoz.

A nagyközönség csak 1927-ben, a művésznő tragikus halála után, a New Yorkban kiadott *My Life* című emlékezéséből értesült arról, hogy 1902-ben halálosan beleszeretett egy magyar színészbe. A Színházi Élet 1928. június 24-én kiadott számában ismertette a könyvet,

Beregi Oszkár

(Budapest, 1876 – Hollywood, 1965)

A színiakadémiát 1895-ben végezte el; Kolozsvár és a Vígszínház után 1899–1907 és 1910–1920 között a Nemzeti Színházban játszott, a kettő között pedig az egyik legnevesebb német színházban, a berlini Deutsches Theaterben, Max Reinhardt társulatában. A proletárdiktatúra bukása után az Ébredő Magyarok Egyesületének utcai tüntetése miatt távoznia kellett a Nemzetiből, és Bécsbe menekült. Az 1925–1926-os amerikai körút után újra Bécsben lépett fel, és csak 1930-ban tért vissza Budapestre, amelynek szinte valamennyi magánszínházban fellépett. 1939-től a zsidótörvények miatt nem kapott szerződést. 1940–1944 között az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület, az OMIKE Művészakció főrendezője és színésze volt. 1945-ben szerződött a Nemzeti Színház, de csak egyetlen szerepet játszott. 1945-től Dél-Amerikában, 1955-től az USA-ban élt, és szinte élete végéig filmezett.

Isadora Duncan

(San Francisco, 1877 – Nizza, 1927)

Amerikai táncosnő, a táncművészet megújítója. Szülei ír bevándorlók, ő már San Franciscóban született. Gyermekkorában pénzért táncolt, és gyerekeket tanított táncolni. Európában először zártkörű összejöveteleken lépett fel, de híre gyorsan terjedt, a kontinens szinte valamennyi országában turnézott, s Európa-szerte tánciskolák sorát alapította meg. Míg karrierje egyre magasabbra ívelt, magánéletét számos tragédia rázta meg. Két gyermeke autóbaleset következtében 1913-ban a Szajnába fulladt. Isadora 1922-ben a Szovjetunióba utazott, ahol a forradalmi hangulattól elragadtatva azonnal iskolát nyitott. Itt ismerte meg Szergej Jeszenyin költőt, akivel összeházasodtak. Kapcsolatuk nem tartott sokáig, válásuk után Jeszenyin csakhamar öngyilkos lett. A táncosnő ekkor a francia tengerparton telepedett le. Egy sportkocsi kipróbálása közben hosszú sálja beleakadt az autó kerekébe, és megfojtotta.

a szenzációt. „*A Nemzeti Színházban Rómeót játszották, s én halálosan beleszerettem a gyönyörű hangú, nagyon szép magyar színészbe*” – szölt az írás figyelemfelkeltő címe, s hogy ne legyen kétséges, hogy ki volt Rómeó, két fényképet is közölt a lap, melyen Beregi Oszkár áll a táncosnő mellett.

A képes magazin egy évvel később – 1929. október 27-én – Beregi emlékiratát is kiadta, melyben a Tanácsköztársaság bukása után kommunistának bélyegzett, s külföldre menekült színész az álomszerű szerelem történetét is felelevenítette. A két beszámoló meseszövege természetesen számos ponton eltér egymástól, de mindketten elszorult torokkal vallottak a hirtelen feltámadt, izzó, őszinte érzésről. Talán Isadora Duncan sorai melegebbek, valószínűbb és szenvedélyesebbek. Mintha azt hangsúlyozta volna memoárjában, hogy Budapesten azért válhatott igazi művésszé, mert itt döbbsen rá, hogy a teste több mint a zene szent összhangjának kifejezőeszköze: „*Keblem, aminek meglepte mindaddig szinte fel sem tűnt, lassan kikerekedett, és kellemes, ugyanakkor kínos érzetekkel döbbsent meg. Csípőm, ami korábban fiúsan lapos maradt, gömbölyűbbé vált, és egész lényemet egyetlen hatalmas áradó, vágyakozó, félreértetetlen késztetés járta át.*”

Természetesen a cigányzenészek muzsikája, a paprikával fűszerezett ételek és a nehéz magyar borok nem formálták volna át „zabolátlan, felelőtlen bacchánsnővé” az addig „szemérmes nimfát”, ha nem lép színre a lángoló hősszerelmes, Beregi Oszkár.

Vad ölelésbe hajszolva

„*Egyik délután (...) tekintetem összetalálkozott két hatalmas, fekete szemmel, melyek oly izzó imádatlaltal és magyaros szenvedéllyel parázslottak és néztek vissza rám, hogy ebben az egyetlen sokatmondó pillantásban ott fénylett maga a budapesti tavasz. Magas volt, fényes természetű, fejét pazar, itt-ott lilásan megcsillanó fekete fürtök fedték. Akár Michelangelo Dávidjához is modellett állhatott volna. Amikor mosolygott, érzéki, vörös ajkai közül erős, fehér fogak villantak ki. Első pillantásunktól kezdve olyan vonzerő kerített a hatalmasba, ami vad ölelésbe hajszolt minket*” – írta Isadora Duncan.

Vajon Beregi is erre a mindent elsöprő szenvedélyre emlékezett? A színész, aki a második világháború traumája és az erősödő szovjet befolyás miatt ismét az emigrációt választotta, élete alkonyán, az 1950-es évek végén kissé átforgatta az 1929-ben született, már említett írását. Ebben így idézte fel az első találkozást: „*Ez a táncoslány, szerintem, lehet vagy tizennyolc éves. Érdekes, a lábán milyen széles orrú, lapos cipő van, úgy látszik, sarkatlan. De ebben a papucszerű cipőben úgy jár, mintha nem is járna. Lebeg. A ruhája majdnem földig ér. Kék. Világoskék ripszepsz sehem. Ahogy mozog az emberek között, az anyag néha a testhez simul, és sejtetni engedi, hogy lábszárai milyen formásak. Melle alatt ott van az empire sehem-szalag. A nyaka lágy, hosszú, fehér, egyszer nélküli. Fejét kissé oldalra hajtja, haja világosbarna, és a szemei... A szemei, mint egy őz, melegek, sugárzóak és ártatlanok. És mosolyog. Én akaratlanul Mona Lisa mosolyára gondolok, de a*

A nagyközönség csak 1927-ben, a művésznő tragikus halála után, a New Yorkban kiadott *My Life* című emlékezéséből értesült arról, hogy 1902-ben halálosan beleszeretett egy magyar színészbe.

hasonlat rossz, mert ez a mosoly ez szebb, bájosabb. A kis szoba tele van ragyogással, tavaszi napsugárral a jelenlététől.

Így kezdődött hát a hódítás és a hódolás, s hol folytatódott volna másutt, mint a Nemzeti Színházban? Beregi szerint Duncan kisasszony William Shakespeare *Julius Caesar* című drámájában, Marcus Antonius szerepében látta őt először színpadon, míg a táncosnő azt írta, hogy a kiváló magyar színész az „ifjú szenvedélytől izzó” Rómeó-alakításával hódította meg végérvényesen. Kár volna kutatni, hogy melyik állítás igaz. Az bizonyos, hogy vonzalmuk beteljesülése az idős Beregi Oszkárnak is a veronai szerelmeseket juttatta eszébe: *„Ezen az éjszakán az akkor huszonéves leány csak tizenéves volt, mint Rómeó Júliája, és a huszonhat éves fiú tizenhat, mint Júlia Rómeója. Két boldog gyermek ember boldog találkozására, két pillangó elvakultan repült egymás lángjába, de szívük olyan forró volt, olyan tüzes, hogy a láng nem árthatott nekik.”*

A kora tavaszi napok gyorsan suhantak el. A szerelmesek minden idejüket együtt töltötték, kirándultak a budai hegyek között, kocsikáztak az Andrássy úton, végigjárták a vurstlit, felültek a ringlispíre és a hajóhintára, lefotografáltatták magunkat a ligeti gyorsfényképésznél, Helfgott bácsinál.

Kinek a karrierje?

A legboldogabb órákat egy félreeső, vidéki házban töltötték. Ezt a kirándulást mindketten megörökítették. *„Rómeóval néhány napra elmenekültünk vidékre, ahol ismét a parasztházban szálltunk meg. Először tapasztaltuk meg annak örömét, hogy az egész éjszakát egymás karjaiban tölthetjük, és átéltem azt a felülmúlhatatlan gyönyört, hogy hajnalban felebredve a hajam az ő illatos fekete fűrtjeivel fonódik össze, miközben átkarol”* – írta Isadora Duncan. Beregi Oszkár emlékezetében még költőibb kép élt ezekről a napokról: *„Nyitott szemekkel fekiüdtem az ágyon, Isadora kioltotta a gyertyát, és a kandalló kiáradó fénye mellett táncolni kezdett. Csodálatos tánc volt. Pompás fiatal testének árnyéka hajlázódott a tűzfénytől megvilágított fal aranymezején, a muzsikát a fahasábok pattogása adta, és a pizzicatót a pattogó szikrák szolgálták. Ott, Somogyiszobon volt a mi tulajdonképpeni nászunk.”*

Mindketten tudták, hogy hamarosan el kell válniuk – ám titkon abban reménykedtek, hogy megtörténhet a csoda, s családot alapítva élhetnek boldogan. Ennek érdekében azonban egyiküknek fel kellett volna adnia karrierjét.

„Oszkár, te nem akarsz velem jönni? Te azt akarod, hogy én itt maradjak? Huszonéves koromban tánciskolát nyissak? A pábolyban üljek, mialatt te játszol? Oszkár, ez a te szép kis országod, mit tud ez nekem nyújtani, amikor

*Isadora Duncan und Romeo im Garten,
von Philippsruhe*

Az Isadora Duncan emlékirataiban látható képek arról tanúskodnak, s ezt Beregi saját kezű bejegyzése is megerősíti, hogy 1904-ben, Bayreuthban még együtt voltak...

a világ fellobogózva, zászlódíszben vár rám?” – idézte szerelme sorsdöntő szavait a budapesti Nemzeti Színház körülrajongott színésze. Míg Isadora Duncan így elevenítette fel szakításukat: *„Egy napon, mikor hosszú sétára indultunk vidéken, és megpibentünk egy szénaboglya oldalában, végül megkérdezte, nem járnék-e jobban, ha folytatnám a saját karrieremet, ő pedig építené a sajátját. Nem pontosan ezeket a szavakat használt, ám ez volt a lényege. Még mindig emlékszem a szénaboglyára és az előttünk elterülő mezőre, és a fagyosságra, amely összeszorította a szívemet.”*

Beregi Oszkár nem akarta, hogy komor elválásuk beárnyékolja gyönyörű szerelmüket, ezért megkísérelte utolsó budapesti napjuk leírásával oldani a szívszorító pillanatot: *„Isadora másnap aláírt egy európai túrára szóló szerződést. Aztán egy búcsúfogadást rendezett a Royal szálló nagytermében a pesti ismerősök részére. Tíz nagy ruháskosár csokrot rendelünk, minden látogatónak jutott belőle egy, és minden csokorhoz egy kis névjegy volt mellékelve, és a névjegyen az a pár saját kezűleg, magyar nyelven írt szó: »Szép volt a tavasz Budapestén.«”*

GAJDÓ TAMÁS

Források:

Isadora Duncan: Életem. Szerkesztette Fuchs Lívia. Budapest, 2009

Beregi Oszkár: Duncan. Kiadta és bevezette Gajdó Tamás.

Holmi, 1998. 12. szám

CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ

Egy színházi előadás zárándokútja

Várhatóan november közepén jelenik meg az MMA Kiadó gondozásában az a reprezentatív kiállítású könyv, amely a Csíksomlyói passió című színházi előadás augusztus 18-i székelyföldi bemutatójáról szól. Összeállításunkban a kötetből adunk ízelítőt.

A *Csíksomlyói passió* című könyv a Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncegyüttes közös produkciójának augusztus 18-i csíksomlyói „hazatéréséről” szól. A kötetben az erdélyi ünnepi előadásból vett szemelvények, a Berecz András által összeállított archaikus mesék és énekek mellett olvashatunk majd tanulmányt a ferences iskoladrámákról, és természetesen megszólalnak az előadás főbb alkotói. Vidnyánszky Attila rendező és Zsuráfszky Zoltán koreográfus vall arról, miért jelent mérföldkövet a pályájukon ez a grandiózus előadás.

A *Csíksomlyói passió* több mint egy színházi előadás szabadtéri feldolgozása. Ez hallható ki azoknak a színészeknek a tanúságtétellel felérő interjúiból, akik

megosztják gondolataikat a készülletekről. De ez érezhető ki azon székelyföldi táncosok élményszerű beszámolóiból is, akik csatlakoztak az augusztusi előadáshoz.

Aki kézbe veszi majd a könyvet, nemcsak a helyszínen készült interjúkban merülhet el, hanem gyönyörű fényképeken megcsodálhatja azt is, hogyan állt össze ez a nagyszabású produkció. A Prima Primissima díjas Benkő Imre és a Nemzeti Színház fotósa, Eöri Szabó Zsolt exkluzív képei segítenek felidézni mindazt, amit 25 ezer ember a helyszínen, százhuszezer néző a Duna televízió képernyője előtt átélt.

ISTEN BOLONDJA

„Ez a vándor mai csángó emberként valóságosan Jézus sarkában van, lába nyomát követi, fel egészen a Koponyák hegyére, a kereszt alá” – mondja a szerepéről Berecz András, aki az előadásban elhangzó meséket és énekeket is maga válogatta, szerezte.

Szíven találta Vidnyánszky Attila felkérése, hogy vegyen részt a *Csiksomlyói passióban*.

– Igen, ilyesmiben nem volt részem addig. Mégis azt mondtam neki, hogy ez nem fog menni. Nem vagyok színész. A színész át tud változni viszonylag rövid idő alatt, és tán nem is mindig a maga akaratából. Én erre képtelen vagyok. Erre azt mondta, ő engem hív meg a darabba, legyenek, aki vagyok. Megegyeztünk. De volt még kétségem más is. Hogy fér bele a világ legmeggrázóbb történetébe az én bolondságom?

Tartott tőle, hogy a passió műfaja és a móka nem fér össze?

– Igen. A rendező erre azt mondta, nem lehet két órán át szakadatlan feszíteni egyetlen színházi darabot sem. A folyamatos fájdalomkeltésbe belealszik a közönség. Rám vár a feladat, hogy a misztériumot derűs józansággal támogassam meg, megcsiklandozzam a nézőket, egy kicsit oldjam a feszültséget. Aki nevet, az védtelen. Na, ekkor lehet pontos szavakkal markolatig döfni. A bűneinkbe persze, a bennünk bujdosó kis- és nagyördögbe. Ellenpontok, ütközések nélkül a dráma elernyed, más műfaj után nyögdecse. Királygyilkossághoz is kell egy részeg kapuőr, aki fonákul beszél.

Vagy egy bolond!

– Shakespeare a bolondban bölcslet lát, és sokszor éppen a bölcslet állítja szembe. Alig van drámája, amelyikben ne magasztalná fel az udvari bolondot, bohócot. Sok ember meghökkenítő, kíméletlen igazságát a bolond szájára adja. Ő az, aki nem tud másképp, csak szőr ellenében simogatni. Nem a vidámsága kacagtat. Pontos ítéletei, váratlan szúrásai nevetetnek előbb, később, mikor a színpadon már csak a hült helye van, és ő már rég az öltözőben vetkezik, szavai akkor ejtenek gondolkozóba. Úgy, mint az „okosbolond” Barát Jóska sziporkái nehéz időkben, Gyergyóalfalun. Egyszer a milicista ráförmedt, hogy ha nem adja bé a

szamarát a kollektívbe, akkor ő azt elveszi. De jó nekem! – így Jóska bá. Há az métt jó magának? Met lesz egy ilyen csinos milicista vejem, mint maga. A milicista se rögtön nevetett. Talán később se. Még az is lehet, hogy elgondolkozott, de ez már az utókornak nem érdekes. Ellenben Jóska bának nagyon hálás ezért a vakmerő tréfáért. A *Passió vándor* alakja sokban hasonlít a klasszikus bolond figurához és ehhez az okosbolond Jóska bácsihoz. Előbb látszólag nem tudja hová keveredett, aztán próféták közé emelkedik, vándorbotjából pásztorbot lesz. Hűsége a Lear király udvari bolondjához és Jóska bácsihoz hasonló, csak ő az Úr bolondja.

(részlet a kötetben megjelenő, Berecz Andrással készült interjúból)

MOST SZERZŐDTEK

MÉSZÁROS MARTIN

(1994, Zenta)

Az általános iskolás történelemtanárom (aki egyébként drámapedagógus is volt) megkérdezte, kinek volna kedve részt venni a nagyok, a nyolcadikosok ballagási műsorában. Szívesen jelentkeztem, mivel hároméves koromtól néptáncoltam, tudtam, mit jelent a színpadi szereplés. A próbákön észrevettem, hogy megnevettetem osztálytársaimat. Ez olyanira megtetszett, hogy akkor, tizenkét évesen, úgy döntöttem: ezzel szeretnék foglalkozni. Onnantól kezdve tudatos út vezetett a szentesi drámatagozatra, majd az egyetemre.

Számomra a színészet folyamatos keresést jelent. Közhelyesen hangzik, de szerintem ez a hivatás attól izgalmas, hogy lehetőséget ad olyan alakok megformálására, amilyenek alapvetően nem vagyunk. Estéről estére ki kell állni a színpadra, és mindig a lehető legtöbbet kell kihozni minden előadásból, szerepből. Mindig meg kell ugrani azt a bizonyos léccet. Ez nagy feladat és felelősséggel jár, miközben játék az egész – élvezetes játék.

A 2018/19-es évadban: *Az ember tragédiája*, *A gömbfejűek és a csúcsfejűek*, *Woyzeck*, *Egri csillagok*, *Bánk bán*, *III. Richárd*, *Tóth Ilonka*, *Galilei élete*, *Isten ostora*, *János vitéz*

Mészáros Martin: Török Janicsként az Egri csillagokban

SZÉP DOMÁN

(1987, Budapest)

A színház kis korom óta része az életemnek, mivel szüleim színházi emberek. Ötéves koromban álltam először színpadra, a „rég”, Hevesi téri Nemzeti Színházban: Soma voltam a *Bánk bán*ban. Más darabokban gyermekszereplőként partnere lehettem Kozák Andrásnak, Szakácsi Sándornak, Agárdy Gábornak. 2010-ben ért életem legnagyobb élménye, a *La Mancha lovagja*, mely megváltoztatta addigi életemet.

Ekkor döntöttem el, hogy színész leszek. Úgy éreztem, én is hivatott vagyok arra, hogy katarzist nyújtsak, mellyel hatással lehetek mások életére. Azért adtam a fejem erre a pályára, mert sokszor csak a színpadon élem át, hogy találékony, magabiztos, és teljes lehetek. Hiszem, hogy tudok segíteni az emberekben. Szeretem a közönséget, szeretem, ha sírnak, ha nevetnek.

A 2018/19-es évadban: *Az ember tragédiája*, *Woyzeck*, *Egri csillagok*, *Tóth Ilonka*, *Galilei élete*, *János vitéz*

Szép Domán: Obersovszky Gyulaként a Tóth Ilonkában

NAGY MÁRK

(1984, Nagyatád)

Mindig nagy hatással voltak rám a történetek, szerettem hallgatni az embereket, ahogy mesélnek. Mindig valahogy úgy képzeltem el, mintha velem is megtörténhetnének ezek az olykor csodás, olykor kétségbeejtő dolgok. Azt hiszem, a színház „eszköz” arra, hogy ezeket a történeteket, eseményeket tolmácsolja az előadások befogadói felé.

Attól különleges a színház, hogy ezerféle nyelven és módon szólhat a színész a közönséghez. Például szavak nélkül. Csupán a mozdulatok segítségével. Olykor szimbólumok felhasználásával. Az sem mindig fontos, hogy valóságbrázolásra törekedjünk, hiszen maguk a történetek is elrugaszkodnak a valóságtól. A legizgalmasabb számomra mégis az, amikor valami végtelenül egyszerű, de annyira pontos, hogy szinte már zavarba ejt, hogy ez most valóban csupán egy előadás része-e.

A 2018/19-es évadban: *Az ember tragédiája*, *A gömbfejűek és a csúcsfejűek*, *Woyzeck*, *Az ügynök halála*, *Tóth Ilonka*, *Galilei élete*, *Isten ostora*, *János vitéz*

Nagy Márk a *Woyzeck* címszerepében

A 2018/19-es évadban négy frissdiplomás érkezett a Nemzeti Színház társulatába. Mindannyian a Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Karának színművész szakán végeztek, az Uray Péter által vezetett osztályban. Már diákként is számos szerepben láthattuk őket. Most azt is megtudhatjuk tőlük, mit gondolnak pályájuk elején választott hivatásukról.

HERCZEGH PÉTER

(1992, New York)

Nemigen emlékszem olyan időre, amikor más akartam volna lenni, mint színész. Amikor aztán felmerült a pályaválasztás kérdése, már egyértelműen színészettel szerettem volna foglalkozni. Elsőre nem vettek fel, ezért a következő évben a felvételi lapra beírtam a természetvédelmi mérnök képzést is, de akkor szerencsére bejutottam a Kaposvári Egyetemre...

S hogy mitől izgalmas számomra a színház? Például attól, hogy nincs az életben semmi – bármi haszontalan dolog, képesség vagy csemeny – , ami ne lehetne izgalmas a színházban. Igazából, azt szeretem, azért foglalkoztat, mert olyan a színészet, mint egy kutatómunka. A sok haszontalan dolog között, amivel próbálkozom, örömmel tölt el, ha rátalálok valami eredetire, frappánsra. És ez, ha megvan, akkor örömmöm telik abban, hogy játszhatom az előadást.

A 2018/19-es évadban: *Az ember tragédiája*, *A gömbfejűek és a csúcsfejűek*, *Woyzeck*, *Egri csillagok*, *Galilei élete*, *János vitéz*

Herczegh Péter: Iberin A gömbfejűek és csúcsfejűek előadásban

Utazó Nemzeti

2013 ősze óta már több mint kétszáz előadást játszott a Nemzeti a színház falain kívül. Mintegy 130 alkalommal Vasvártól Gyuláig belföldön, 80 előadással külföldön turnézott a társulat – ebből mintegy félszáz alkalommal a Kárpát-medence magyar lakta területein. A legtöbbet utazó produkció a 2013 tavaszán bemutatott *Vitéz lélek* volt, amely 12 vidéki és 16 határon túli magyar lakta területen volt látható.

A legnagyobb szabású a 2014 őszi turné volt Szentpéterváron. A tucatnyi színészt igénylő *Mesés férfiak szárnyakkal* mellett a *Johanna a máglyán* előadásában a prózai színészeket túl operanékesek, felnőtt és gyerekkórus, tánckar és egy szimfonikus zenekar is szerepelt, összesen mintegy 130 fő. Az idén októberben is különleges turnén vett részt a Nemzeti: a már számos fesztivált megjárt *Fodrásznőt* ugyanis a szlovákiai Révkomárom magyar színházában bérletes előadásként öt alkalommal adták sikerrel.

NÉGY ELŐADÁS NÉGY VÁROSBAN

Moszkvában, Belgrádban, Kolozsváron és Szatmárnémetiben vendégszerepel a Nemzeti

A krokodilus, a Körhinta, a Bánk bán és a Woyzeck című előadások kelnek útra novemberben. Olyan nemzetközi fesztiválokon láthatók a Nemzeti Színház produkciói, mint a kolozsvári Interferenciák és az oroszországi Színházművészeti Biennále. A belgrádi Nemzeti két budapesti előadást is meghívott fennállásának 150. évfordulójára.

Moszkva

Valerij Fokin rendezése, *A krokodilus* a Moszkvában (és részben Szentpéterváron szeptember 15. és november 26. között) zajló III. Színházművészeti Biennálén látható a moszkvai Művész Színházban. Az összművészeti seregszemle középpontjában a színház áll, és ehhez kapcsolódik az irodalom, a képzőművészet, a zene, lesznek mesterkurzusok, szakmai előadások, kiállítások és könyvbemutatók is. A fesztivál versenyprogramjában a legjelentősebb orosz rendezők – Valerij Fokin, Adolf Sapiro, Rimas Tuminas, Jurij Butuszov, Szergej Zsenovacs, Robert Szturua, Grigorij Kozlov, Kama Ginkas, Dmitrij Krinov, Szergej Fedotov – munkái szerepelnek. A Nemzeti Színházról érkező *A krokodilus* a versenyen kívüli programban látható, amelybe jeles orosz rendezők külföldi munkáiból válogattak.

A KROKODILUS

november 9. – 19 óra • Moszkvai Művész Színház

Belgrád

A belgrádi Nemzeti Színház az idén novemberben ünnepli fennállásának 150. évfordulóját, és az ehhez kapcsolódó események keretében a *Körhinta* és a *Bánk bán* című előadásokat mutatja be a budapesti Nemzeti. A vendégszereplés a néhány ezer fős magyar ajkú belgrádi számára ünnepi esemény, a szerb közönség számára pedig lehetőséget teremt egy 19. és egy 20. századi magyar történetet megismerésére. A belgrádiak 2016-ban egy szerb klasszikussal, Jovan Sterija Popović *Hazafiak* című darabjával (rendező Urbán András) szerepeltek a Nemzeti Színház nemzetközi fesztiválján, a MITEM-en.

KÖRHINTA

november 23. – 19 óra • Nemzeti Színház, Belgrád

BÁNK BÁN

november 24. – 19 óra • Nemzeti Színház, Belgrád

Szatmárnémeti

A *Körhinta* vendégszerepel a partiumi városban: a szatmárnémeti Északi Színházzal és annak magyar nyelven játszó Harag György Társulatával régi jó viszonyt ápol a budapesti Nemzeti. 2013 óta a szatmáriak Caragiale *Elveszett levél* című darabjával, Shakespeare-től a *Tévedések vígjátékával* vendégszerepeltek, Visky András *Pornó* című drámája pedig a MITEM programján volt látható. A Nemzeti Színház a *Vitéz lélek* és két monodráma, a *Mezei Mária – Hoztam valamit a hegyekből* és a *Fedák Sári* után a *Körhinta*val lép fel a Szamos partján.

KÖRHINTA

2018. november 29. – 19 óra • Szatmárnémeti Északi Színház

Kolozsvár

Hatodik alkalommal szervezi meg az Interferenciák Nemzetközi Színházi Fesztivált a Kolozsvári Állami Színház. Oroszországtól Litvániáig, Portugáliától Izraelig olyan rendezők alkotásait látják vendégül, mint Anna Badora, Stathis Livathinos, Horváth Csaba, Milo Rau, Luk Perceval, Urbán András, Toni Servillo, Eimuntas Nekrošius, Ilan Ronen, Nuno Cardoso, Klim Kozinsky. A fesztivál témája az első világháború százéves évfordulójának apropóján a „háború”. Így került a programba a háború, a hatalom és a kiszolgáltatottság témáját körbejáró Woyzeck ifj. Vidnyánszky Attila rendezésében.

WOYZECK

november 29. – 19 óra • Kolozsvári Állami Magyar Színház

PLAKÁTFOTÓZÁS

ÍGY KÉSZÜLT...

Egységes arculatú, kreatív kampányt indított a Nemzeti október 1-jétől köztéri plakátokon, online és a print hirdetési felületeken. Ács Eszter, Csurka László, Berettyán Sándor és Fehér Tibor (*Az ember tragédiájának* szereplői), valamint Szűcs Nelli, Katona Kinga, Rácz József és Tóth László (az *Álomgyár* színészei) portréfotóival találkozhatnak az utcán, a villamosmegállóknban, az újságokban és az interneten.

kreatív ötlet: Bánfalvi Laura * fotó: Rózsa Erika * smink: Balázs Jelena * haj: Major Tamás * külön köszönet: Hosszú Rita, Árvai Ödön Ferenc, Kulcsár Edit, Kozma András

a werkfotókat készítette: Eöri Szabó Zsolt

100. JÁNOS VITÉZ

November 6-án láthatja a közönség 100. alkalommal a *János vitéz* című előadást, amelynek premierje 2014. március 7-én volt. Azóta mintegy 62 ezer néző, elsősorban fiatal látta Kukorica Jancsi kalandjait. A címszerepet Mátray László után Berettyán Sándor, Iluskát Zsigmond Emőke, majd Szabó Nikolett és Szászi Júlia alakítja. A banyát Szűcs Nelli, a francia királyt Varga József játssza száz előadás óta.

ERDÉLYIEK A NEMZETIBEN

A Marosszéki Kodály Zoltán Gyermek- és Ifjúsági Kar is részt vett 2018. augusztus 18-án a *Csiksomlyói passió* szabadtéri előadásán a csiksomlyói Nyeregben. „Amíg a színpadon a passió utolsó képei zajlottak, a gyerekek csendben, titokban, szorgalmasan ezer mécesst hordtak szét a csiksomlyói Hármashalom oltár háttérében lévő hegyoldalra, hogy a keresztfeszítés háttérében felgyulladjanak a csillagok: a feltámadás, az új élet gyönyörű előfutárai” – számolt be Nagy Éva Vera iskolánővér, másodkarnagy az élményről. A kórus tagjai ezúttal az *Egri csillagok* előadásán voltak a Nemzeti Színház vendégei.

SZŰCS NELLI VASTAPS-DÍJAS

A salgótarjáni Zenithe Ferenc Színház közönsége minden évadban megosztja, kit tart a legjobbnak a vendégjátékokban fellépő művészek közül. A 2017/18-as évadban látott előadások alapján a XI. Vastaps-díjat Szűcs Nelinek ítelték a nézők a *Fodrásznőben* nyújtott alakításáért.

A képen: Szűcs Nelli, Trill Zsolt a *Fodrásznőben*

OLIMPIKONOK A KÖRHINTÁN

Az idén 25 éves Magyar Olimpiai Bajnokok Klubja szervezésében tizen-négy világhírű olimpiakunk nézte meg a *Körhintát*: Keleti Ágnes, Rejtő Ildikó, Kőbán Rita, Gyenge Vali, Dömölky Lídia, Köteles Erzsébet, Gelei József, Hesz Mihály, Vaskuti István, Steinmetz Ádám, Kenéz György, Szalay Miklós, Szabó József és Liu Shaoang. Kőbán Rita kajakos nyelven értékelte az előadás alkotóit: Mindnyájan hibátlan, emberfeletti „pályát mentek”.

NAGY MARI ESTJE

nov. 9.

Mária testamentuma

Mi a hit? Meg kell-e halni a hitért? Meg kell-e ezért halni egy anya fiának? Vagy bárki fiának? Milyen terhet hordoz az az anya, aki elengedte a fiát? Cserébe a világért. A világ megváltásáért. Ezekre a kérdésekre keresi a választ a világhírű Colm Tóibín Mária testamentuma Nagy Mari előadásában.

mikor? hol?

november 9. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

TÓTH AUGUSZTA ESTJE

nov. 12.

Hoztam valamit a hegyekből

Azt mondják, egy ember addig él, amíg emlékezik rá. Vajon Mezei Máriára hányan emlékeznek napjainkban? És hogyan? – kérdezi Tóth Auguszt, aki egy monodrámával „felel”. Izgalmas kalandozásra hívja a nézőket, hogy közösen idézhessék fel sok zenével, humorral és iróniával fűszerezve az Asszony, Ember, Művész életét.

mikor? hol?

november 12. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

Olvasson színházat!

www.nemzetisinhaz.hu/magazin

SZÜCS NELLI ESTJE

nov. 13.

Fedák Sári

Ismernünk kell színjátszásunk nagyjait. És Fedák egyike volt a legnagyobbaknak. Ő volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Molnár Ferencsel rövid és viharos házasságban élt. Koholt vádak miatt 1945 után mellőzték – színpadra többé nem léphetett. Megjárta a csúcso-kat és a poklokat. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

november 13. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

SZIGLICETI MÁSKÉPP

nov. 18.

Liliomfi

Szigliceti Ede 19. századi Liliomfija, ez a könnyed hangvétélű, fergeteges színdarab a szerelemről, a fiatalok boldogságáról. De példázat is: nyomorúságos körülmények között is lehet és kell színházat csinálni. Az idén 25 éves beregszászi társulat előadása Rácz Józseffel a főszerepben.

mikor? hol?

november 18. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

JÓZSEF ATTILA - EST

nov. 23.

Tudod, hogy nincs bocsánat

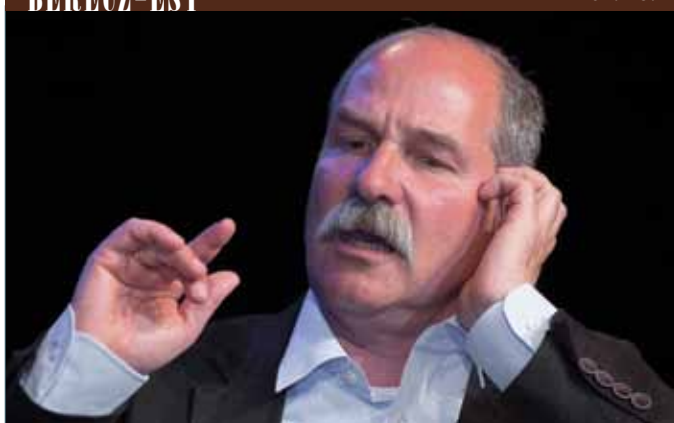
József Attila műveit úgy olvasom, mint a szent könyveket, és néha, mintha a saját gondolataimat látnám leírva. Az előadással az volt a célom, hogy bevonjam és továbbgondolkodásra készítsem a nézőt – mondja Hobo a 400. előadáson is túl.

mikor? hol?

november 23. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

BERECZ - EST

nov. 26.

A nagy verekedés

Mesék, háryádák az első világháborúból, orosz hadifogságból, és a kollektívizálási megbojzolás idejéből, mikor minden fűszálon a tolvajok hármával csengtek-lengtek, de úgy, hogy az Úristen se látta tőlük a világot...

mikor? hol?

november 26. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

NEMZETI

A magazin megtalálható országszerte a Lira könyvárúházaiban és boltjaiban.

RÁHANGOLÓ ÉS KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

mikor? hol?

RÁHANGOLÓ az előadások előtt

november 3. – **Álomgyár** (18 órától)

november 4. – **A Gulag virágai** (18 óra 30-tól)

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ az előadások után

november 3. – **Álomgyár**

november 20. – **Caligula helytartója**

Nemzeti Színház (a pontos helyszínről érdeklődjön a színházban)

PIM – ORSZÁGOS SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET

PROGRAMOK A BAJOR GIZI SZÍNÉSZMÚZEUMBAN

SZEÁNSZ BAJOR GIZIVEL

Szobaszínház szerepekből és levelekből Papp Kinga Livia előadásban.
november 9. – 19 óra | belépő: 1000 Ft, Hegyvidék kártyával 500 Ft

1914/1915/1916/1917/1918

Zenés színházi előadás az első világháborúról - Mándy Ildikó táncos-koreográfus társulata.
november 10. – 19 óra | belépő: 1000 Ft

„KORTÁRSUNK CSEHOV” KIÁLLÍTÁSHOZ – NYÍLT NAP

Kuratori tárlatvezetés, Csehov-kvíz, vetítések és orosz büfé.
november 11. – 16 és 19 óra között | belépő: 1000 Ft, Hegyvidék kártyával: 500 Ft
(A Múzeumok Őszi Fesztiválja keretében)

„KULISSZÁK MÖGÖTT”

Mészáros Ági – vetítéssorozat nagy színészekről.
november 13. – 14 óra | belépő: 500 Ft

VILLASÉTA

Bajor Gizi egykori otthonában.
(Előzetes regisztráció szükséges: sebenyi.agnes@oszmi.hu)
november 16. és 24. – 18 óra | belépő: 2000 Ft

BUBIK 60

Bubik István-émlékkiállításához kapcsolódó beszélgetés a Kelemen László Színkörről. Vendégek: Bánsági Ildikó, Nagy-Kálózy Eszter, Ráckevei Anna, Tóth Augusztina
november 22. – 16 óra | belépő: 500 Ft

KIÁLLÍTÁSOK

„RITKA MAGYAR” – BUBIK ISTVÁN 60

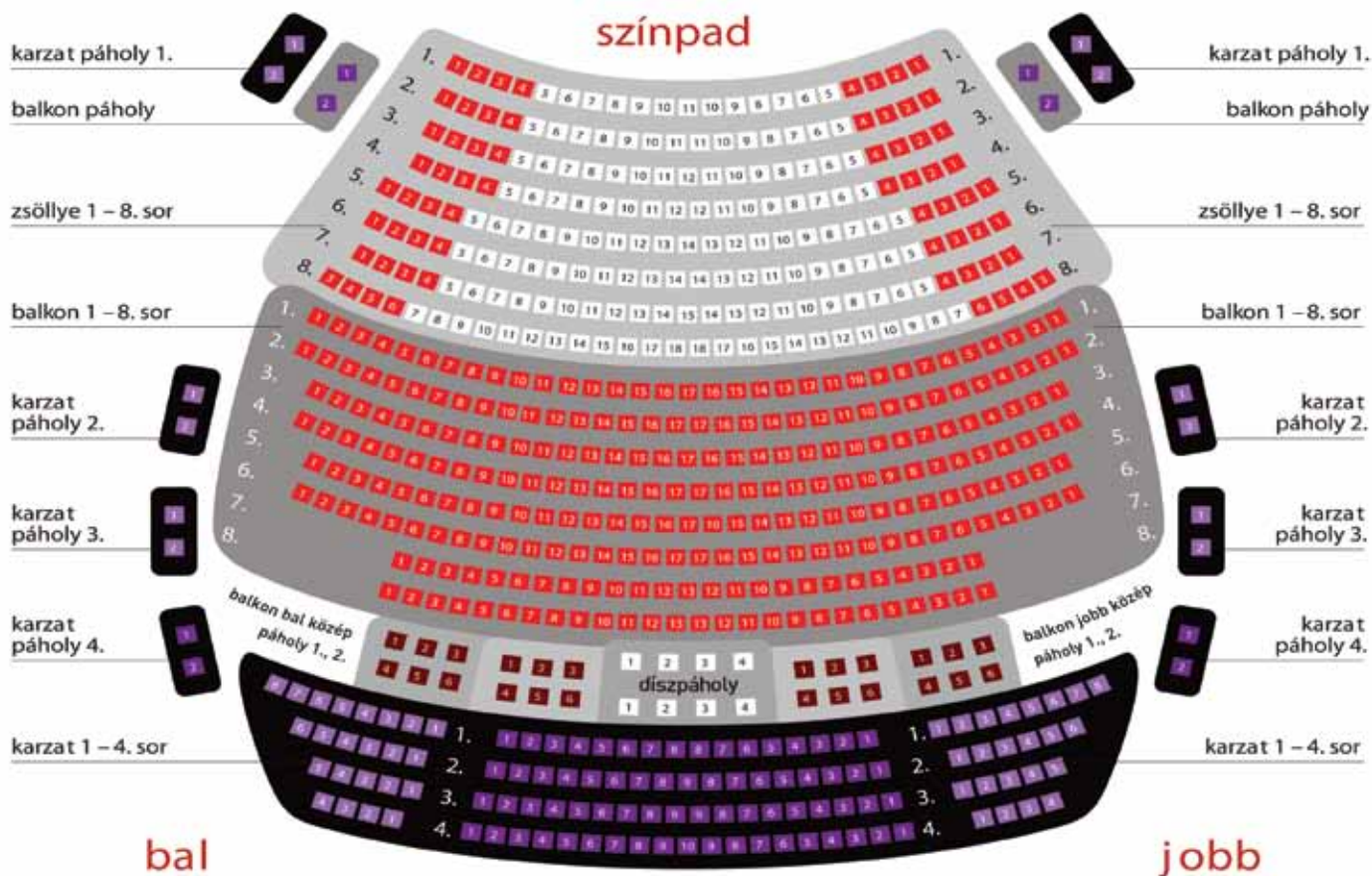
KORTÁRSUNK CSEHOV – MÍLYEN GYORSAN TELIK AZ IDŐ!

(A kiállítások látogathatók: 2019. január 20-ig, szerdától vasárnapig 14 és 18 óra között.)

Bajor Gizi Színézmúzeum
1124 Bp. Stromfeld Aurél 16.

Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet:
1013 Bp. Krisztina krt.57.

bővebb információ: www.oszmi.hu // www.facebook.hu/oszmiibp

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória
 2. Árkategória
 3. Árkategória
 4. Árkategória

JEGYÁRAK:

1. kategória **3800 Ft**

2. kategória **3000 Ft**

3. kategória **2100 Ft**

4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **3000 Ft**

ÖT NAP ELŐNY!

Aki bérletvásárláskor megadja az e-mail címét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ**, hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

Bővebb jegy- és bérletinformációk

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: (+36 1) 476 6868

Nyitvatartás:

Hétköznap 10-18 óra között (ebédidő: 13-13.20), hétvégén 14-18 óra között, illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

Andrássy úti jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.
telefon: (+36 1) 373 0963; 373 0964; 373 0996; 354 1777

Nyitvatartás:

Hétköznapokon 10 és 18 óra között.

Jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

Pedagógusok és diákok figyelmébe ajánljuk!

A csoportos diákjegynél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákberletet. (Vásárláskor a kedvezményre jogosító igazolványt be kell mutatni.)

VÁLTSON BÉRLETET A 2018/19-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Új szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat.

Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra	8 900 Ft
FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra	6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra	6 000 Ft
LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra	4 500 Ft

Választható előadások listája

NAGYSZÍNPAD:

Ivan Viripajev: **ÁLOMGYÁR**; Madách Imre: **AZ EMBER TRAGÉDIÁJA**; **ROCCO ÉS FIVÉREI** – A Rocco és fivérei című film forgatókönyve alapján; Anton Csehov: **MEGGYESKERT**; Molière: **TARTUFFE**; Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK**; Fjodor Dosztojevszkij: **A KROKODILUS**; Szilagy Andor: **TÓTH ILONKA**; **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ**; Edmond Rostand: **CYRANO DE BERGERAC**; Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN**; Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE**; William Shakespeare: **SENTEVÁNEJI ÁLOM**; **ISTEN OSTORA** – Bánffy Miklos nyomán; Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Vincze Zsuzsa: **KÖRHINTA**; Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**; Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ**; Szénási Miklós – Oleg Zsukovszkij – Lénárd Ödön: **MESÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

STÚDIÓSÍNPADOK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon)

Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA**; William Shakespeare: **OTHELLO**; Robert Bolt: **EGY EMBER AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁGNAK**;

Örkény István: **MACSKAJÁTÉK**; Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!**; Katona József: **BÁNK BÁN**; Arthur Miller: **AZ ÜGYNÖK HALÁLA**; Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN**; Brian Friel: **POGÁNYTÁNC**; Georg Büchner: **WOYZECK**; Bertolt Brecht: **A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK**; Ingmar Bergman: **SENVEDÉLY**; Ivan Viripajev: **RÉSZEGEK**; William Shakespeare: **III. RICHÁRD**; Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA**; Szergej Medvegyev: **FODRÁSZNŐ**; Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR**; Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK**; Örkény István: **TÓTÉK**; Szigligeti Ede: **LILIAMFI**; Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY**; Földes László Hobo: **A GULAG VIRÁGAI**; Bertolt Brecht: **GALILEI ÉLETE**; Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL**; Weöres Sándor: **PSYCHÉ**; Földes László Hobo: **BALLADA A KÉT SEBZETT HATTYÚRÓL**; Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT**; Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA**; Long-Singer-Borgeson: **SÖR (SHAKESPEARE ÖSSZES RÖVIDÍTVE)** angol nyelven; **SZINDBÁD** – Krúdy Gyula regényei alapján; Colm Tóibín: **MÁRIA TESTAMENTUMA**; Fedák Sári; Rejtő Jenő: **SZÁJON LÖTT TIGRIS**; Mezei Mária: **HOZTAM VALAMIT A HEGYEKBŐL** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

» A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a Madách Imre Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) előadásaira és a premierekre.

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

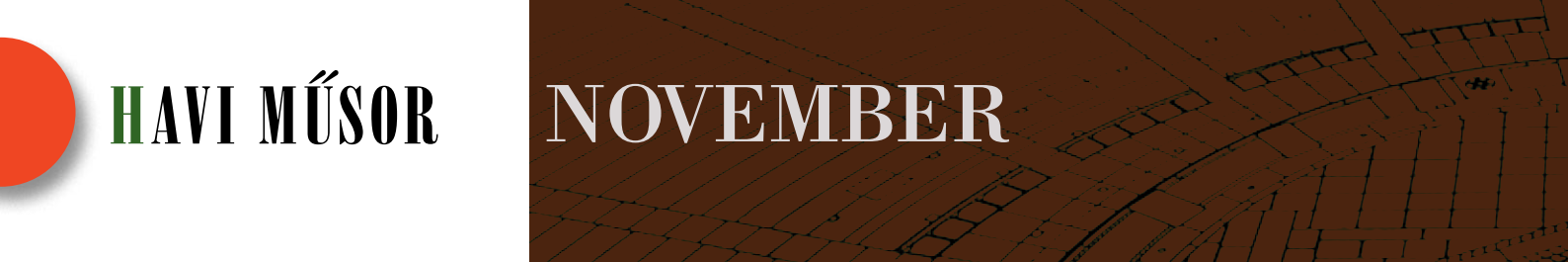
» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le és vegyék át jegyeiket. A jegyek a bérletszelvény ellenében a Nemzeti Színház jegypénztárában, vagy a jegyirodában vehetők át.

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

#NEMZETIADIAKOKERT

A 2018/19-es évadban is ingyenesen látogatható a *János vitéz*, a *Csongor és Tünde*, a *Tóth Ilonka* és a *Fekete ég - A fehér felbő* diákcsoportok (és kísérőtanáraik) számára. Célunk, hogy a magyar irodalom és magyar történelem legszébb műveit és sorsfordító pillanatait felidéző előadásainkat a lehető legtöbb diák számára elérhetővé tegyük! A kiválasztott előadásra előjegyzés szükséges, regisztrálni a jegy@nemzetisinhaz.hu címre írt levéllel lehet!

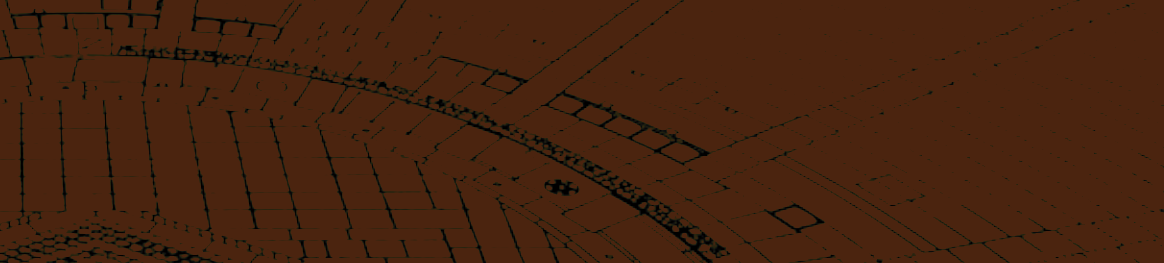

HAVI MŰSOR

NOVEMBER

Gobbi Hilda Színpad	2	P	19:00
Nagyszínpad	3	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	3	Szo	15:00
Nagyszínpad	4	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	4	V	19:00
Kaszás Attila Terem	4	V	19:30
Nagyszínpad	5	H	15:00
Gobbi Hilda Színpad	5	H	19:00
Nagyszínpad	6	K	15:00
Bajor Gizi Szalon	6	K	19:30
Gobbi Hilda Színpad	7	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	9	P	19:00
Bajor Gizi Szalon	9	P	19:30
Gobbi Hilda Színpad	10	Szo	19:00
Nagyszínpad	11	V	19:00
Bajor Gizi Szalon	12	H	19:30
Nagyszínpad	13	K	19:00
Kaszás Attila Terem	13	K	19:30
Bajor Gizi Szalon	13	K	19:30
Nagyszínpad	14	Sze	19:00
Nagyszínpad	15	Cs	19:00
Nagyszínpad	16	P	19:00
Nagyszínpad	17	Szo	15:00
Gobbi Hilda Színpad	17	Szo	19:00
Nagyszínpad	18	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	18	V	19:00
Nagyszínpad	19	H	15:00
Gobbi Hilda Színpad	19	H	19:00
Nagyszínpad	20	K	15:00
Gobbi Hilda Színpad	20	K	19:00
Nagyszínpad	21	Sze	15:00
Gobbi Hilda Színpad	21	Sze	19:00

Az ügynök halála I Arthur Miller
Álomgyár /Dreamworks/ I Viripajev ráhangelő 18 ó; ea. után közönségtalálkozó
Az ügynök halála I Arthur Miller
Álomgyár /Dreamworks/ I Ivan Viripajev
Pogánytánc I Brian Friel
A Gulag virágai I Földes László Hobo ráhangelő 18 óra 30-tól
János vitéz I Petőfi Sándor
Pogánytánc I Brian Friel
János vitéz I Petőfi Sándor
Szájon lőtt tigris – Rejtő Jenő-est I Olt Tamás önálló estje
Házasság Palermóban I Carlo Goldoni
Házasság Palermóban I Carlo Goldoni
Mária testamentuma – Nagy Mari önálló estje I Clom Tóibín
Házasság Palermóban I Carlo Goldoni
Szentivánéji álom I William Shakespeare
Mezei Mária: Hoztam valamit a hegyekből I Tóth Augusztina önálló estje
Csíksonlyói passió
Galilei élete I Bertolt Brecht
Fedák Sári I Szűcs Nelli önálló estje
Csíksonlyói passió
Somnakaj I Müller Péter Sziámi
Somnakaj I Müller Péter Sziámi
János vitéz I Petőfi Sándor
Hé, Magyar Joe! I Földes László Hobo PREMIER
Az ember tragédiája I Madách Imre
Liliomfi I Szigligeti Ede
Az ember tragédiája I Madách Imre
Caligula helytartója I Székely János
Az ember tragédiája I Madách Imre
Caligula helytartója I Székely János az előadás után közönségtalálkozó
Az ember tragédiája I Madách Imre
Hé, Magyar Joe! I Földes László Hobo

Kaszás Attila Terem	21	Sze	19:30
Kaszás Attila Terem	23	P	19:30
Gobbi Hilda Színpad	24	Szo	15:00
Gobbi Hilda Színpad	24	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	25	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	25	V	19:00
Kaszás Attila Terem	25	V	19:30
Kaszás Attila Terem	26	H	19:30
Nagyszínpad	28	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	28	Sze	19:00
Nagyszínpad	29	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	29	Cs	19:00
Nagyszínpad	30	P	19:00

Galilei élete I Bertolt Brecht
Tudod, hogy nincs bocsánat I Földes László Hobo
SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve) I Madhouse Theatre Company angolul
SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve) I Madhouse Theatre Company angolul
SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve) I Madhouse Theatre Company angolul
SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve) I Madhouse Theatre Company angolul
Woyzeck I Georg Büchner
A nagy verekedés I Berecz András ének- és mesemondó estje
Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Zs. Vincze Zsuzsa
Szenvedély I Ingmar Bergman
Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Zs. Vincze Zsuzsa
Szenvedély I Ingmar Bergman
Somnakaj I Müller Péter Sziámi

Kísérőrendezvényeinkről az 52–53. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát aínház fenntartja!

A *Tudod, hogy nincs bocsánat* 12, Az ember tragédiája a *Szenvedély* 14, a *Woyzeck*, a *Szentivánéji álom*, az *Álomgyár* 16 éven felülieknek ajánlott!

Álomgyár
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

SZCENÁRIUM

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata –

2018. október, VI. évfolyam, 7. szám

FÓKUSZBAN: A KERESZTÉNY KULTÚRA ÉS/VAGY CIVILIZÁCIÓ ESÉLYEI

Várkonyi Nándor írása a keresztény civilizáció előtörténetét, a bűnbeesés öszövétségi mítoszát állítja középpontba, éppen úgy, mint Madách emberiségdrámája, a *Tragédia*..

A *Csíksomlyói passió*ról szóló beszélgetés a csíksomlyói

Nyeregben megvalósult szabadtéri bemutató apropójából született. Tanulmányában Elek Tibor az erdélyi drámaíró, Székely János életművében a keresztény morál és a diktatórikus hatalomgyakorlás 20. századi konfliktusainak ábrázolását emeli ki, részletesen elemezve a színházunk repertoárján lévő *Caligula helytartóját*. Király Nina esszéje a kortárs kelet-európai színház megújítóinak nyelvezetében a bizánci kereszténység jellegadó vonásaira hívja fel a figyelmet. Berettyán Nándor készülő kisregényének részletében Isten szent nevének titkáról olvashatunk.

„A Kozmosz ideája a földi emberben nyer alakot, ahogy a régiek mondták: az emberi testben az istenek eszméje vált hússá és vérré, vagy János szavaival: »És az Ige testté lőn és mibennünk lakozék«. A teremtés értelme, jelentése bele van ágyazva a dolgokba, mintegy el van rejtve bennük, vagyis a világ (...) a szellem megjelenése, megvalósulása, s csak az ember bírja a benne rejlő értelmet, ideát is. Hivatása tehát, hogy nyilvánítsa ezt. Ez az ember részvétele a teremtésben, mely így ma is folyik, azazhogy kívül áll az időnek.” (*Várkonyi Nándor*)

„Szöcs Géza *Passió*jának biblikus kerete számomra foghatóbbá, beláthatóbbá teszi a posztmodern valódi hozadékát is. (...) A húsvéti hagyomány, Krisztus szenvedéstörténete, melyet minden évben újra megélünk, bizvást egybevethető azzal a posztmodern esztétikai krédóval, hogy a világon semmi új nincs, hogy minden megtörtént már egyszer. Ha jobban belegondolunk, ez a felfogás lényegét tekintve nem különbözik a bibliai hagyomány üdvtörténeti szemléletétől.” (*Pálfi Ágnes*)

„[Székely János] a keresztény kultúrát (...) olyan expanzív kultúrkörnek tekintette, ami ma már egyenlő az emberiség történetével, a világcivilizációval. (...) Interjúkban is elmondja, hogy más kultúrkörökkel szembeni nagy előnyét éppen a vallása, a »Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat« Jézus Krisztus-i tétele adja, illetve adta, ez biztosította a társadalom nagyobb kohézióját más vallásokkal szemben. A múlt idő azért indokolt, mert Székely (...) szerint a modern korra ez a keresztény vallás és kultúra különböző okok miatt elveszítette közösségformáló, közösség szabályozó szerepét, s ennek következtében relativizálódott és veszítette érvényét mindenféle erkölcsi rendszer.” (*Elek Tibor*)

A tartalomból

„Éva könnyeiből támadtak a gyöngyök” – **Várkonyi Nándor** a bűnbeesésről • „Úton vagyunk a megváltás felé” – **Kulcsár Edit**, **Szász Zsolt** és **Pálfi Ágnes** a Csíksomlyói passióról • A művész nem demiurgosz, hanem médium – **Király Nina** a bizánci kultúra alapjairól • „Az méltó csak az emberhez...” – **Elek Tibor** Székely János történelmi drámáit elemzi • Németh Antal színházi naplói – **Balogh Géza** sorozatának 2. része • Menekültválság, avagy a nemzeti identitás és önértékelés európai válsága? – **S. E. Wilmer** tanulmánya a német színházak felelősségvállalásáról • **Balogh Géza** megemlékezése Németh Antal szoboravatóján • JHVH, a kimondhatatlan tetragrammaton – **Berettyán Nándor** írása

„A »lemeztelenített«, szenvedő színész (...) nemcsak a póz és gesztus segítségével teremti meg a szellemi és érzelmi kapcsolatot a nézővel; Grotowski elképzelése szerint a két lélek (...) találkozása Isten jelenlétében, az ének mint »inkantáció« révén válik teljessé. Ez a megközelítés valójában követi az ortodox egyházban a szentatyák által megfogalmazott imádkozás stádiumait és az imák hatását. »Az ima első szava a nyelv végén keletkezik, ezután creszkedik le a torkon a mellkas felé, egyesülve a belélegzéssel (ezáltal maga a lélegzés alakul át imafóhásszá, és a végén eljut a szívig...)«” (*Király Nina*)

„– Fiam, tudod: minden Istentől való, kivéve az istenfélelmet.
– Én félném az Urat, ha látnám! Ha hallanám! Ha ő is féltene minket!
– A Név, ha el is vész, ha újra szüksége lesz rá az embernek, majd újra odaadja neki.
– Miért ilyen biztos ez? Mindig csak olvasunk a csodákról, mindig csak beszélünk róla, de valójában sohasem láttunk egyet sem! Annyiszor tehetett volna, annyszor kellett volna már, hogy csodát tegyen értünk, és mégsem történt semmi! Miért kellene hát annyira félnünk Őt? Miért kellene hinnünk neki? Vagy egyáltalán elhinnünk őt? Neked segített valaha, Atyám? Neked, aki egész életedben Őerte éltél?” (*Berettyán Nándor*)

Tájékoztatás a **szcenárium**-lapszámokhoz való hozzájárulásról:

+36 1 476 68 76

a **szcenárium** a neten:

www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

OPERA

AZ OPERÁBÓL

Turandot – Lukács Gyöngyi – Fotó: Éder Vera

A Magyar Állami Operaház vidéki vendégszereplése:
22 városban 52 előadás
2018. szeptember – 2019. április

Puccini
BOHÉMÉLET
TOSCA
TURANDOT
koncertszerű előadások

„PUCCINI ITÁLIÁJA”
operagála

A Magyar Állami Operaház Énekkara és Zenekara
Fotó: Berecz Valter

Trois Gnossiennes
Radziush Mikalai, Felméry Lili
Fotó: Berecz Valter

SZIMFONIKUS ESTEK AZ OPERA ZENEKARRAL

KLASSZIKUS ÉS MODERN
a Magyar Nemzeti Balett műsora

Helyszínek és további információ: opera.hu

Partner:

Médiapartner:

ORIGO

OPERA
MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

 filharmónia
MAGYARORSZÁG

Jelenet az Álomgyár című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER: Földes László Hobo: **Hé, Magyar Joe!**

TOVÁBBI ELŐADÁSOK: Miller: **Az ügynök halála** I Viripajev: **Álomgyár (Dreamworks)** I

Friel: **Pogánytánc** I Hobo: **A Gulag virágai** I Petőfi: **János vitéz** I Olt Tamás önálló estje: **Szájon lőtt tigris** I

Goldoni: **Házasság Palermóban** I Nagy Mari önálló estje: **Mária testamentuma** I Shakespeare: **Szentivánéji álmom** I Tóth Augustza önálló estje: **Mezei Mária – Hoztam valamit a hegyekből** I **Csíksomlyói passió** I

Brecht: **Galilei élete** I Szűcs Nelli önálló estje: **Fedák Sári** I Madách: **Az ember tragédiája** I Szigligeti: **Liliomfi** I

Székely: **Caligula helytartója** I Hobo: **Tudod, hogy nincs bocsánat!** I Long – Singer – Borgeson: **SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve)** I Büchner: **Woyzeck** I Sarkadi–Fábr–Nádasy–Vincze: **Körhinta** I Bergman: **Szenvedély**